

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií Brno

**Hluboce vryté a nezhojitelné
jizvy dětské duše - týrání**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.

Vypracovala:
Angela Blahová

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Hluboce vryté a nezhojitelné jizvy dětské duše – týrání“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

V Brně dne 8. 4. 2009

.....
Angela Blahová

Poděkování

Největší dík patří panu docentu doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc., za jeho cenné rady, trpělivost, vstřícnost a podporu při vedení mé bakalářské práce.
Pane docente, děkuji Vám za Vaši lidskost, která je v dnešní době tolik vzácná...

Angela Blahová

OBSAH

Úvod	2
1. Rodina	4
1.1 Funkce rodiny	6
1.2 Rodinné vztahy	7
1.3 Rodiče, děti a volný čas	8
1.4 Rodina a právní řád	10
2. Domácí násilí	13
2.1 Druhy domácího násilí	14
2.2 Nejčastěji týrané osoby	16
3. Týrání dětí	18
3.1 Tělesné týrání	20
3.2 Psychické týrání	22
3.3 Sexuální zneužívání	23
3.4 Zanedbávání	25
3.5 Zvláštní formy týrání a zneužívání	26
3.6 Příčiny týrání dětí	26
4. Ochrana a pomoc týraným dětem	27
4.1 Sociálně právní ochrana dětí	28
4.2 Trestně právní ochrana dětí	29
4.3 Pomoc týraným dětem	30
4.4 Kasuistiky z Fondu ohrožených dětí	35
Závěr	47
Resumé	49
Anotace	51
Seznam použité literatury	52

Úvod

Originální vůně a roztomilost miminka, první úsměv, pohlazení, první krůčky, první objetí a první zavolání: „máma“ nebo „táta“. Krásné a neopakovatelné chvíle, které se mnozí z nás rodičů snažíme vryt do své paměti na celý život. A i přes rodičovsky silné citové pouto, kterým se nás snažila příroda obdarovat, se setkáváme velmi často se skutečností, která je krutá, šokující a nepochopitelná. Děsí nás alarmujícím počtem týraných, zneužívaných, zanedbávaných a dokonce i zavražděných dětí.

Velkým vykřičníkem pro celou naši společnost je fakt, že Česká republika má smutné prvenství. Podle průzkumů Mezinárodního výzkumného centra (IRC) byla Česká republika zařazena mezi státy s největším počtem týraných dětí. Fond ohrožených dětí odhaduje, že v Česku je týráno až 40 tisíc nezletilých a mladistvých. Každý rok jich 50 zemře na následky týrání. Podle statistik roste v tuzemsku i počet zavražděných dětí, jichž bylo v loňském roce dvacet.

Tvrdou realitou je, že děti v České republice jsou nejčastěji vystaveny útokům a zanedbávání v rodině, v níž žijí. Je velmi tragické, že 80% násilníků jsou biologičtí rodiče, především otcové. Následují otčímové, macechy, ale i další členové blízké rodiny. Dítě – oběť nejčastěji bijí opaskem, rukama, prutem, ale i gumovou hadicí. Případně do dětí kopou, tlučou jim hlavou o zeď, trhají jim vlasy, pálí cigaretou, či o rozpálená kamna. Není výjimkou, že je schválně opaří, svazují, topí, dusí, prudce s nimi třesou, házejí do postýlky, či po místnosti.

Po přečtení těchto řádků většině z nás běhá mráz po zádech. Týrání, mrzačení a vraždění těch nejvíce bezmocných – našich dětí.

I přes tuto děsivou skutečnost se zdá, až na výjimku několika organizací, že naše společnost se vůči tak závažnému problému nedokáže vyburcovat z lhostejnosti a stále se v této oblasti drží hesla: „Nehas, co tě nepálí.“

Cílem mé bakalářské práce – „Hluboce vryté a nezhojitelné jizvy dětské duše – týrání“, je ukázat, jak nezastupitelnou roli hraje v životě každého z nás rodina. Jak důležité jsou zdravé a harmonické vztahy mezi těmi nejbližšími, co všechno pro každé dítě znamená domov, bezpečí, láska a důvěra. Chci apelovat na rodiče dětí, aby si uvědomili, že život je velmi krátký, děti nás potřebují právě teď. Nic není cennějšího, než čas věnovaný dětem a ony nám to stonásobně vrátí svou důvěrou a láskou vůči nám. Chci ukázat, že honba za penězi, kariéra, či drahé dárky nikdy nevyňahradí čas strávený s maminkou a tatínkem.

V kapitole zaměřené na domácí násilí se budu snažit nastínit všechny druhy domácího násilí a oběti týrání. Nejvíce se však chci věnovat patologickému společenskému jevu - týrání dětí. Chci popsat, jak alarmující je nárůst týraných dětí, syndrom CAN, všechny formy týrání, důsledky týrání, zanedbávání a zneužívání dětí. Dále se chci zaměřit na pomoc dětem, které se staly obětí týrání, poukázat na nenahraditelnou činnost organizací, které dětem pomáhají a stojí na jejich straně.

Mým největším cílem, avšak velmi těžce splnitelným, je připomenout všem, že rodina by měla být pro každého z nás, a o to více pro naše děti, místem bezpečí, ochrannými křídly a pomyslným majákem na životní cestě. Žádné z dětí by se nemělo ve své rodině bát, nemělo by usínat a probouzet se, se strachem z dalšího dne. Žádné z dětí si nezaslouží ztratit své dětství. Chci ukázat, že nesmíme před krutou skutečností zavírat oči, a byť jen sebemenším možným způsobem musíme pomoci zabránit dalším hluboce vrytým a nezhojitelným jizvám dětské duše.

V bakalářské práci jsem uvedla popis skutečností, které souvisejí s problematikou týraných, zanedbávaných a zneužívaných dětí. Tohle téma je velmi nevyzpytatelné a pustit se do jeho řešení je jako projít se po tenkém ledě. Víím, že moje práce zdaleka nevystihuje celou problematiku daného tématu. Měla by sloužit pouze jako určitý základ, vstup do kruté skutečnosti, kterou je týrání dětí.

Ve své bakalářské práci jsem zvolila metodu volného rozhovoru s dětskými lékaři a hlavní sestrou dětského oddělení. Zaobírala jsem se i kasuistikami, které autenticky vystihují osudy a bolest týraných dětí.

1. Rodina

Na otázku, co je to rodina, nám odborníci z různých oborů odpoví každý jinak. Z právního hlediska bychom se dozvěděli, že manželství je základ pro založení rodiny a řádnou výchovu dětí. Ze sociologického hlediska je individualistická rodina důsledkem upadajícího vlivu tradičního systému příbuzenství. Ale když se zeptáme dětí, a já jsem to tak také udělala, dostaneme téměř vždy stejnou odpověď. Je to maminka, tatínek, sestřička, či bráška. Jak jednoduché a výstižné...

Rodina je nejstarší lidskou společenskou institucí, která má za sebou dlouhou cestu plnou změn. Každé období bylo charakteristické určitou formou rodiny – pokrevní příbuzenstvo, polygamní typ rodiny až po monogamní typ rodiny. Rodina je nejvýznamnější, základní jednotkou naší společnosti. Její význam pro společnost i jednotlivce je přímo nepostradatelný. Měla by být založena na sňatku dvou lidí, tedy manželství. Ale to nic nezmění na tom, že kvalitní partnerský vztah je začátkem vzniku něčeho, co je v dnešní době vzácné a tolik potřebné pro naše děti. Ano, je to rodina, slovo, které v mnohých z nás vyvolává pocit bezpečí, lásky, starostlivosti. Je to pomyslný maják na cestě životem, který je nám nablízku, když se učíme poznávat svět z jeho lepší, ale také horší stránky. Má nezastupitelnou roli v plnění všech potřeb jedince, ve výchově, komunikaci a také socializaci.

Ke slovu rodina neodmyslitelně patří také slovo domov. Mohlo by se zdát, že každý z nás ví, co je to domov. Ale co děti, které „vlastní“ domov nemají? Jsou umístěny ve výchovných ústavech, diagnostických ústavech, v dětských domovech a náhradních rodinách. Co děti, které sice mají ten „vlastní domov“, ale necítí se zde být „doma“ a raději by utekly někam hodně daleko? Znají tyto děti pravý význam onoho slova?

„Řekneme-li domov, hned se vynoří celá spousta vzpomínek, myšlenek, pocitů, zpravidla pěkných, milých, hřejivých. Psycholog řekne: „Už to slovo samotné má velice silný emocionální náboj.“ Však také básníci, hudebníci a umělci všech oborů o tom dovedli mnoho povědět – a nekonečným množstvím přívlastků vyjadřujících krásu,

teplo, bezpečí, kouzlo se snažili říci, co to pro ně znamená. A kolikrát už byl vysloven a vyzpíván stesk po domově – a nikdy, nikdy nebude té touze konec.

Vzpomeňme si na Vánoce. Jak všichni chtějí být v té chvíli doma, kdyby měli cestovat přes půl světa. Většinou víme, kde je naše „doma“ a tam chceme jít, tam chceme být. A když už doma jsme, skoro zákonitě vzpomínáme na ty, kdo s námi doma už být nemohou, protože nás předešli do věčnosti, nebo že jsou vzdáleni místem, povinností, osudem.

„Vánoce patří dětem,“ říká se. Ale první, co se nám při tom slově vybaví, bude nejspíše naše vlastní dětství. Kouzlo očekávání, radost, vřelost citového pouta – s odstupem let dokonce jakási svatozář. Čeho? Domova!¹

Z knihy prof. Matějčka nemohu opomenout na další pojednání o domově. Jsou to slova vypovídající za vše. Jen je mi líto těch, kterým je tohle kouzlo odpíráno. Přála bych ho všem...

„Domov pro nás znamená místo, kde jsou „naši“. Povšimněte si, jak je to jednoduché a výstižné slovo! Místo, kde jsou naši lidé, ti kdo k nám patří a k nimž patříme my. Místo, kde jsme přijímáni takoví, jací jsme. Kde se nemusíme přetvařovat, kde nemusíme nic předstírat, ba dokonce kde ani nesmíme nic takového dělat. To bychom kazili domov sobě i druhým. Z toho vědomí, že jsme přijímáni, plyne pak pocit jistoty a bezpečí. Domov je přístav, kam se můžeme vracet z dobrodružných výprav do světa. Místo uklidnění a odpočinku, místo spočinutí v biblickém slova smyslu. Zaslouží se tedy nejvyšší úctu a ochranu – vždyť, vzpomeňte si, dobrý domov nepatří jen nám, ale i našim dětem.

Dobrý domov má naději předávat se z generace na generaci.²

Výstižně zvolená slova, která v sobě nesou zvláštní poselství...

¹ Matějček, Zdeněk. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. 83. publikace. Praha: Portál, 1994, s. 7

² Matějček, Zdeněk. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. 83. publikace. Praha: Portál, 1994, s. 11

1.1 Funkce rodiny

Zvýše uvedeného je patrné, jak důležitou roli v životě jedince rodina sehrává.

K základním funkcím rodiny patří:

- biologická a reprodukční,
- emocionální,
- výchovná,
- ekonomická,
- socializační.

Rodina má zabezpečit všechny potřeby jedince, ale také rodiny jako celku. Když pomineme potřeby, jako jsou zdravý a přiměřený vývoj, strava, ošacení, bydlení, a tím tyto potřeby v žádném případě nezlehčuji ani nedávám do pozadí, ba naopak, musíme si uvědomit, jak nenahraditelný je vliv emocionální, socializační, pocit ochrany, jistoty a bezpečí. Harmonické soužití všech členů rodiny je základ a jedině na tomto základě se může vyvíjet zdravě sebevědomý jedinec, který bude schopný přizpůsobovat se společenským požadavkům, ale také vyrovnávat se s úskalími, která život přináší.

Harmonické soužití nejbližších členů rodiny má mimořádně pozitivní vliv na dítě. Dítě cítí, že se rodiče mají rádi. Je zde tolik potřebná úcta jednoho k druhému a také respekt. Je nezbytné pro zdravý vývoj dítěte, aby se na jeho výchově podíleli oba rodiče, aby dítě již od narození poznávalo rozdíly mezi mužským a ženským elementem ve výchově a hlavně, aby mělo ten správný vzor, který mu ukáže, že láska má v rodině a partnerských vztazích své nezastupitelné místo.

Je velmi důležité, aby dítě pociťovalo lásku, zájem, uznání, ale také úctu a respekt i ze strany rodičů vůči sobě samému. Správným vzorem dáváme svým dětem schopnost vybudovat vlastní fungující vztah, založit rodinu a být dobrými rodiči pro své děti.

1.2 Rodinné vztahy

Rodinné vztahy mohou přinést svým členům pocity štěstí a radosti. Pokud však jsou z jakýchkoliv důvodů nenaplněny základní potřeby jedinců a vzájemné vztahy jsou vážně narušeny, dopad na jednotlivce, ale zejména na děti, je nenapravitelný a provází je celým životem. Pocity štěstí a radosti střídají pocity bezbřehého zoufalství, beznaděje, utrpení a úzkosti.

Základní principy rodinných vztahů

1. **„Rodina tvoří systém základního emocionálního zázemí.** Jak dítě, tak i dospělí nachází v rodině zázemí, které slouží jako oáza uprostřed každodenních činností.
2. **Pozitivní a trvalé rodinné vztahy neexistují samy od sebe.** Manželský svazek je nutné stále posilovat a pěstovat. Nadšení z dětí a z jejich výsledků a aktivní snaha jim pomoci při řešení problémů by měly přetrvávat i po uplynutí prvních fází života.
3. **Účinná komunikace je jedním ze základních pravidel rodinného úspěchu.** Sdělování pocitů, psychických stavů, očekávání a tužeb není jednoduché, lze je však natrénovat a pozitivní atmosféra rodiny je velkým pomocníkem. Hluboká rodinná komunikace vyžaduje emocionální úsilí stejně jako naslouchání druhým spolu s vnímavostí při udržování pozitivní atmosféry.
4. **První roky jsou zásadní v mnoha ohledech vývoje dítěte.** Mnohé zvyky na celý život se vytvářejí v předškolní nebo školní vývojové fázi.
5. **Úspěšná rodina je vybudována díky značnému úsilí a obětavosti.** Někteří rodiče se velmi chybně domnívají, že když se věnují svým dětem, v podstatě plýtvají časem. Nic není vzdálenějšího pravdě. Každý okamžik, který rodina tráví společně, je krátkodobou i dlouhodobou investicí do budoucna.
6. **Znalost vývojových fází pomáhá rodičům získat účinnější výchovný postoj.** S touto znalostí mohou rodiče předem odhadnout budoucí potřeby svých dětí a ujistit se, že projevované chování je pro danou fázi přiměřené.
7. **Vedení ke kázní a sebeovládání patří k základním pilířům výchovy dětí.** Jsou nezbytné pro harmonický vývoj dětské osobnosti.

8. **Rodina vytváří nejlepší prostředí pro sexuální výchovu.** Uvolněná rodinná atmosféra, v níž se o nejrůznějších aspektech sexuality dá hovořit přirozeně, je ideálním prostředím pro výchovu.
9. **Rodina silně ovlivňuje intelektuální schopnosti a školní výsledky dítěte.** Ve skutečnosti totiž závisí výuka dítěte z velké části na postojích a krocích jeho rodičů.
10. **Rodiny je klíčovým faktorem zdravého vývoje sebeúcty.** Rodiče mají v rukou dvojsečnou zbraň: mohou poskytnout svému potomku pocit osobního bezpečí a vyvážený pohled na sebe sama, nebo z něj učinit nejistého a ustrašeného člověka, který uvěří, že úspěch je určen těm druhým.
11. **Sdílené duchovní hodnoty sjednocují rodinu a poskytují obohacující vliv.** V rodinách, které zachovávají rozumný systém duchovních hodnot, existuje menší pravděpodobnost vzniku vztahových problémů než u rodin, které se nikdy nezastaví, aby přemítaly o smyslu a nasměrování svého života.

Důraz na pozitivní hodnoty se stává zdrojem štěstí a mentálního zdraví. Chápání rodiny jako základní buňky celé společnosti stojí za veškeré vynaložené úsilí. Když pečujeme o zachování rodiny, poskytujeme psychickou oporu jejím členům a přispíváme k větší vyváženosti, spravedlnosti a lidskosti naší společnosti.³

1.3 Rodiče, děti a volný čas

Rodiče, děti a volný čas, jak neodmyslitelně spolu tyto slova souvisí. Avšak v dnešní době je to velmi vzácná kombinace. Dnešní doba si žádá velké pracovní vytížení rodičů, spoustu matek odchází po porodu velmi brzy zpět do práce a otců, kteří jsou v práci denně od rána do večera a ještě i přes víkend je také docela velká řada.

A kde máme čas na naše děti? Pro ně a především pro jejich dušičku je společný čas strávený s rodiči nenahraditelný. Cítí se být důležité, potřebné a především cítí zájem rodičů o jejich malou a lehce zranitelnou osůbku.

³ Melgosa, J., Posse, R. Umění výchovy dítěte. 1. vyd. Praha: Advent-orion, 2003, s. 16 - 18

Měli bychom prožívat radost z rodičovství, radost z toho, že máme to štěstí v podobě malého človíčka, který je zcela odkázán na naši péči a lásku. Bezbranný tvoreček, který přišel na svět poměrně chudě vybaven vrozenými vzorci chování, ale s o to větší schopností adaptovat se na podmínky, které mu pro život připravíme a s důvěrou „kopírovat“ nás, jako ten správný vzor.

Snad každý z nás si vzpomene na tu radost, když s námi rodiče ochotně a s láskou hráli pexeso, šli na procházku, či stavěli sněhuláka v období, které připomíná zimní pohádku. Vzpomeňme na ten pocit. Bezmezné štěstí, radost a pocit vnitřního klidu, že vše je tak, jak má být. Že jsme milováni a respektováni. Jsme spolu – já, maminka a tatínek – moje rodina.

Na druhou stranu, pokusme se vžít do zklamání dítěte, které je odmítnuto slovy: „Nemám čas, dej mi pokoj, jdi se dívat na televizi.“ Ano, právě televize, počítač a mobilní telefon se stali každodenní součástí našeho života. Dětem, ale i jejich rodičům z velké míry vyplňují, nebo spíše zabírají volný čas. Čas, který by měl být věnován popovídání si o tom, jaký jsme kdo měli den, co budeme dělat zítra a jaký výlet si naplánujeme na víkend. Čas, který díky svému obsahu v nás vyvolá těšení. Těšit se na společné chvíle, kterých je sice málo, ale o to víc nám jsou vzácné a o to víc si jich dokážeme vážít. Společné chvíle mají tu schopnost upevňovat naši vzájemnou komunikaci, díky níž si dokáže lépe říci naše pocity, co nás trápí nebo naopak, co nás těší, z čeho máme strach a z čeho radost. Co bychom si přáli, či to, co už bychom nikdy nechtěli znovu prožít. Společný čas a komunikace mají dar upevňovat naše vzájemné vztahy, mají dar znát jeden druhého.

Každý rodič by si měl uvědomit, že chvíle, kdy naše dítě vyrůstá z miminka v dospělého člověka, se nikdy v životě nevrátí. Nemůžeme je vrátit zpět, nemůžeme nikdy zopakovat tu atmosféru, ten pocit štěstí, když poprvé uslyšíme slůvko – máma, táta. Když najdeme první zoubek a uvidíme první krůčky. Nejhodnotnější chvíle našeho života jsou chvíle strávené s našimi dětmi. Co je krásnější než dětský smích... Přes všechen shon, stres, uspěchaný životní styl zapomínáme na to, co jsme si slibovali – nenechám si ujít vyrůst své děti, dám jim ze sebe vše, co můžu dát, naučím je plavat, lyžovat a jezdit na kole. Spousta z nás by se měla ohlédnout zpět a vzpomenout na své

sliby, ale s tím ohlédnutím by zároveň měla zpytovat své svědomí. Opravdu jsem dodržel to, co jsem si slíbil? To co jsem slíbil svým dětem?

V životě se může stát cokoli, bohužel i to, co nám znemožní dohnat promarněný čas. Věnujme se dětem právě teď, protože nikdo z nás neví, kolik příležitostí nám život ještě dá. A právě tehdy si uvědomíme, jak bychom měli mít uspořádané hodnoty. Otázkou je, zda už není pozdě. Může se stát, že jednoho dne budeme rekapitulovat svůj život a zjistíme, kolik krásných chvil nám v životě uteklo a zpět už je nevrátíme. Stanovme si priority, stanovme si to, co je důležité a neodkladné. Dejme hranice i naší honbě za kariérou právě v době, kdy nás děti nejvíce potřebují. Je hezké, že dítěti můžeme koupit drahý dárek, ale zvažme, co má pro děti větší hodnotu – drahý dar nebo procházka do lesa, která nic nestojí. Hledejme odpovědi v dětech samotných a zjistíme, jak moc jsou nenáročné...

Věnujme se dětem tak, aby nám jednou ze sebe samých nebylo smutno...

Být dobrým rodičem není jednoduché. Vychovat slušné děti vyžaduje spoustu trpělivosti a důslednosti. Nestačí děti jen milovat, je třeba se jim věnovat a svým způsobem i „obětovat“. Je nutné slevit ze svého pohodlí a vydat se s odhodláním na nelehkou cestu rodičovstvím. Výsledek v podobě: „Mami, tati, mám vás rád a vážím si vás.“, přece stojí za to.

Mějme naše děti rádi, ne proto jaké jsou, ale proto, že jsou...

1.4 Rodina a právní řád

Rodina jako nejdůležitější sociálně primární skupina je častým tématem mnoha oborů, uveďme například – filozofie, sociologie, psychologie. Nedílnou součástí tohoto celku se stává také právní oblast, v níž jsou veškeré aspekty týkající se rodiny, od vzniku manželství až po stanovení výživného na děti, upraveny v rodinném právu. Tedy zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině.

Část druhá tohoto zákona upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi. Hlava první pojednává o rodičovské zodpovědnosti. Co znamenají vztahy mezi rodiči a dětmi, a také rodičovská zodpovědnost dle daného zákona?

Z ÚZ rodinné právo, uvádím několik paragrafů, které vystihují odpověď na výše uvedenou otázku.

§ 31

Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností

- a) při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj,
- b) při zastupování nezletilého dítěte,
- c) při správě jeho jmění.

(1) Při výkonu práv a povinností uvedených v odstavci 1 jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

(2) Dítě, které je schopno s ohledem na stupeň svého vývoje vytvořit si vlastní názor a posoudit dosah opatření jeho se týkajících, má právo obdržet potřebné informace a svobodně se vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů týkajících se podstatných záležitostí jeho osoby a být slyšeno v každém řízení, v němž se o takových záležitostech rozhoduje.

(3) Dítě, které žije ve společné domácnosti s rodiči, je povinno podle svých schopností jim pomáhat. Je dále povinno přispívat i na úhradu společných potřeb rodiny, pokud má vlastní příjem, popřípadě majetek, kterého lze použít pro společné potřeby rodiny.

§ 32

- (1) Rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče.
- (2) Rodiče mají být svým osobním životem a chováním příkladem svým dětem.

§ 35

Dítě je povinno své rodiče ctít a respektovat.

Po přečtení těchto paragrafů se může zdát, že všechno je naprosto srozumitelné, jasné a dané, avšak život sám je důkazem toho, že nic z těchto řádků není tak jednoznačné a samozřejmé. Jen se podívejme kolem sebe a zjistíme, kolik rodičů nezabezpečuje svým dětem zdraví, jejich tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Kolik rodičů zneužije jmění dítěte ve vlastní prospěch. Kolik rodičů respektuje své děti jako svobodné, rovnocenné osobnosti? Kolik rodičů se snaží být svým dětem tím správným vzorem a předávat jim ze sebe to správné, aby z nich mohli vyrůstati slušní lidé?

Věřím, že většina z nás rodičů se snažíme své děti správně vychovávat, dát jim jen to dobré, snažíme se být co nejlepšími rodiči a vychovat ze svých dětí slušné lidi. A pokud uděláme chybu, což se nesčetněkrát stane každému z nás, pak jistě neúmyslně... a hlavně – dokážeme se ze svých chyb poučit.

2. Domácí násilí

K tématu týrání dětí neodmyslitelně patří i téma domácí násilí, neboť děti jsou týrány především ve svých rodinách svými nejbližšími. A ne vždy jsou oběťmi, často se z nich stávají svědci děsivých a hrůzu vyvolávajících situací.

Bakalářská práce je zaměřena na děti, proto na domácí násilí jako celek jen okrajově...

Domácí násilí je patologický, komplikovaný, velmi těžce prokazatelný jev dnešní společnosti. Typickým znakem domácího násilí je ten fakt, že se děje skrytě, v soukromí. Odehrává se „beze svědků“ mezi osobami, které k sobě mají, či měly blízký vztah. Domácí násilí začíná nenápadně, prvních příznaků si oběť často ani nevšimne. Většinu obětí tvoří ženy, přičemž pachatelé jsou obvykle jejich současní i bývalí partneři. Objevuje se mezi lidmi všech úrovní sociálního postavení, nezávisle na vzdělání, rase, ekonomické situaci, či příslušnosti k určitým etnickým skupinám.

K násilí nedochází neustále, nýbrž se střídají období klidu a období násilí. Oběť se často není vůbec schopna bránit, neustále doufá, že se partner dokáže změnit. Po často se opakujících útocích se objevují pocity beznaděje, bezmoci, zoufalství, které se „bijí“ s pocity lásky a naděje.

Domácí násilí nesmíme zaměňovat s partnerskou hádkou. Rozdíl mezi násilím a hádkou je značný. Při hádce stojí na každé straně rovnoprávná osoba se svým názorem. Při násilí je na jedné straně oběť. To je osoba bezmocná, plná strachu a očekávání napadení či trestu. Na straně druhé stojí osoba – pachatel, který používá svou moc k tomu, aby dosáhl svého. Naplňuje ho pocit, že může ovládat druhé pomocí síly a moci. Tenhle patologický jev je snad jediným trestným činem, při němž pachatel neopouští „místo činu“.

2.1 Druhy domácího násilí

Domácí násilí můžeme rozdělit do různých forem:

Fyzické násilí – je to fyzické jednání, které se obecně považuje za násilné. Patří sem fackování, rány pěstí, bití, pálení, kousání, kopání, pokusy o škrcení, bodání, strkání ze schodů, třesení či zmítání.

Další příklady fyzického násilí, jemuž jsou oběti vystaveny:

- „žena je donucena být ve studené lázni a agresor jí drhne kůži až do krve,
- svázání nebo spoutání,
- nasazení roubíku nebo pytle přes hlavu,
- míření zbraní,
- žena musí nehybně sedět a agresor na ni plive,
- přinucení k požití drog,
- zamačkávání cigaret na kůži oběti.⁴

Psychické násilí – psychické, nebo-li citové násilí, je nejběžnějším a také nejvíce zraňujícím aspektem domácího násilí. Může doprovázet i jiné formy násilí či týrání. Patří sem obviňování, pokořování, ponižování, zesměšňování před druhými, odepírání spánku či potravy, vydírání ublížením nebo sebevraždou, atd.

„Nadávání – rčení „nadávka nebolí“ v kontextu domácího násilí prostě neplatí. Nadávání konkrétní osobu odlidšťuje a dělá z ní spíše předmět než člověka s vlastní identitou.

Neustálé kritizování – kritika může být sdělována ostatním a formulována tak, aby podpořila agresorovu věrohodnost a vzbudila sympatie. Aniž by si to někdo uvědomil, vykreslí agresor obrázek sebe jako toho, kdo ve vztahu trpí. Když potom oběť vypovídá o násilí, ostatní jí moc nevěří, nebo dojdou k závěru, že dohnala svého partnera na pokraj sil a „donutila ho k tomu“.

⁴ Conwayová, Helen L., Domácí násilí. 1. vydání, Albatros, 2007, s. 14

Zpochybňování duševního zdraví oběti – agresor třeba oběti pravidelně tvrdí, že si týrání vymýšlí nebo že si lidé budou myslet, že se zbláznila, když obviní svého od pohledu slušného manžela z týrání. Pokud to nešťastné a traumatizované oběti bude dostatečně dlouho opakovat, tyto myšlenky jí v mysli zakoření a budou ji velmi trýznit a mučit. Mnoho agresorů dokáže mimo domov vystupovat jako úplně jiný člověk.⁵

Sexuální zneužívání – do téhle skupiny násilí patří:

- znásilnění,
- donucení k sexu či sexuálním praktikám proti vůli oběti,
- donucení k oblékání se nebo k činnostem, které jsou považovány za ponižující,
- donucení ke sledování pornografie atd.

Ekonomické týrání – násilníci svému partnerovi/partnerce omezují přístup k penězům, neposkytují peníze na provoz domácnosti, zakazují pracovat.

„Nebo mohou vzít rodinné úspory, které byly určeny na nějakou zvláštní událost – například prázdniny nebo dárek pro dítě – a všechny je bez vědomí ženy propít nebo prohrát. Překvapivě běžnou (a obzvláště ponižující) formou ekonomického týrání je, když muž odmítá dávat své partnerce peníze na hygienické potřeby. Tím ženu poníží a zajistí si, aby každý měsíc musela strávit nějaký čas doma. Drží-li partner ženu neustále ve finanční tísní, oslabuje ji. Oběť tak ztrácí možnost dělat věci sama, bez partnerova vědomí.“⁶

Sociální izolace – partner brání oběti v návštěvách rodiny či přátel, provádí sledování telefonátů, pronásledování, nečekané kontroly, či telefonáty ze strany pachatele k oběti. Tato forma úzce souvisí s ekonomickým týráním – pokud oběť nemá peníze na různé společenské činnosti je donucena k sociální izolaci. Oběť, která je izolována, postupem času nemá žádné přátele, kteří by jí pomohli, či poskytli ubytování, a proto je pro ni velmi složité opustit partnera, který ji izoluje. Nemá nikoho, kdo by ji vyslechl a dodal sílu...

⁵ Conwayová, Helen L., Domácí násilí. 1. vydání, Albatros, 2007, s. 23, 24

⁶ Conwayová, Helen L., Domácí násilí. 1. vydání, Albatros, 2007, s. 17, 18

2.2 Nejčastěji týrané osoby

Do skupiny nejčastěji týraných osob patří:

- ženy,
- mentálně postižení lidé,
- staří a nemocní lidé,
- děti.

Děti jsou velmi častou obětí domácího násilí, především tím, že jsou přítomny situacím, kdy je v rodině domácí násilí páčáno. Tehdy se dítě stává svědkem a následky, které si z těchto situací odnáší, ho provázejí celý život. Prostředí, ve kterém dochází k násilí za přítomnosti dětí, většinou osobnost dítěte změní natolik, že dříve či později není schopno bez odborné pomoci vést plnohodnotný život. „Děti nejsou schopny formulovat své pocity a mohou se zdráhat o svých zkušenostech hovořit z mnoha důvodů:

- stud,
- strach z odplaty agresora,
- rozpaky,
- mohou se snažit ochránit svou matku před dalším rozrušením a bolestí,
- nechtějí se nijak lišit od ostatních dětí,
- mohou se bát, že jim nikdo nebude věřit.

Přesto však bude většina dětí, které žily v domácnosti, kde docházelo k domácímu násilí trpět pocity, se kterými se jen těžko vyrovná. Pociťují strach, vztek, vinu, zmatek, hrůzu, osamělost, smutek, štěstí, úlevu a tak dále. S takovými smíšenými pocity se těžko vyrovnává i dospělý. Pro dítě, které ještě nemá plně rozvinuté mechanismy pochopení a vyrovnávání se, to je dvojnásob těžké.

Následky domácího násilí není možné podceňovat. Citové následky mohou přetrvávat déle než fyzické známky. Není to tak, že oběť prostě agresora opustí a okamžitě začne vést spokojený život. Oběti mají právo na dostatek času, aby se

přes tuto zkušenost přenesly. Zaslouží si dlouhodobé pochopení a podporu bez časového omezení.

Je možné přežít – a ne jen život přetrpět, ale vybudovat si nový, naplněný a spokojený. Je možné vyměnit pocity strachu za bezpečí, bezmoc za sebedůvěru a zoufalství za naději.⁷

⁷ Conwayová, Helen L., Domácí násilí. 1. vydání, Albatros, 2007, s. 116, 118

3. Týrání dětí

Jak správně a výstižně popsat definici týrání?

Je to zavrženíhodná forma vědomého ubližování dítěti právě v období dětství, kdy je dítě velmi citlivé na svoji osobní důstojnost, kdy je dítě bezbranné a bezmocné. Období, které je charakteristické tím, že dítě je odkázáno na péči svých rodičů. Období, kdy dítě svým rodičům bezmezně věří, věří v jejich lásku a starostlivost vůči nim a ani zdaleka si nedokáže připustit, že právě ten „jeho rodič“ by mu mohl uštvět ty nejkrutější rány v životě. A právě zde je dotčena velmi úzká spojitost rodiny a týrání dětí. Rodina je pro každé dítě základ. Rodinné prostředí by mělo být zárukou radosti, spokojenosti, pocitu jistoty, bezpečí a bezmezné lásky ze strany rodičů. Vzpomínky na šťastné dětství, které by nás měly provázet po zbytek života, by měly být neodmyslitelně spojovány právě s rodinným prostředím. O to hrozivější je fakt, že týrání dětí je páčáno právě v tom pomyslném „majáku života“, tedy v rodině. Kde jinde bychom měli najít ty ochranné křídla než u svých rodičů? Většina z nás si ani nedovede představit, že v některých dětech může slovo rodina vyvolat paniku, strach, úzkost a zlost. Většina z nás si ani malinko nedovede představit, jakým krutostem mohou být (a často jsou) vystaveny děti v rodinách, kde je běžné násilí.

Nárůst počtu týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí je v dnešní době přímo alarmující a šokující. Stačí nám přečíst si titulky článků z dostupných internetových zdrojů či novin:

1. Česko je na špici vyspělých zemí s počtem týraných dětí.
2. Počet zavražděných dětí roste.
3. V Česku je týráno až 40 tisíc dětí.
4. Česko patří k zemím s největším počtem týraných dětí.
5. Nejvíce ohrožena týráním a zneužíváním jsou mimina a batolata.

Dále pak:

„Domnívám se, že není většího zločinu, než týrat nebo sexuálně zneužívat dítě. Snažíme se, aby tato problematika nabyla v České republice většího zájmu, a aby klesala statistika týraných dětí. Alarmující pro nás byl rok 2007, kdy bylo v České republice zavražděno 20 dětí,“ řekla Zuzana Baudyšová, ředitelka Nadace Naše dítě.⁸

„Situace se u nás podceňuje. Děti se často vracejí do rodin, kde byly týrány. Věřím se víc dospělým než dětem, tělesné tresty jsou u nás považovány za normální výchovný prostředek. Není ani dost sociálních pracovníků,“ řekla předsedkyně FOD Marie Vodičková.⁹

Syndrom CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.

„Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte je v anglosaské literatuře označován zkratkou CAN (Child Abuse and Neglect). Syndrom CAN je souborem nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu a vývoje dítěte a jeho postavení ve společnosti, zvláště v rodině. Soubor těchto nepříznivých příznaků je výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, k němuž nejčastěji dochází ze strany primárních vychovatelů. Jednotlivé konkrétní formy jednání, či chování, které tvoří podstatu syndromu CAN, jsou značně variabilní, společné je jim však to, že jsou v dané společnosti považovány za nepřijatelné a společnost k nim přistupuje odmítavě.“¹⁰

„Tyrani“:

Nelze přesně definovat, které vlastnosti se u pachatelů dopouštějících se týrání, nejčastěji vyskytují. Avšak jedno mají společné, uvědomují si své chování vůči dítěti.

Údajně dítě nejčastěji týrají ty osoby, které byly samy v dětství týrány. Tito jedinci se oprávněně řadí mezi rizikové skupiny lidí. Jsou to lidé, kteří nepoznali, jak má vypadat ta „správná rodina“, v níž je všechno tak, jak má být. Nepoznali, co jsou to harmonické vztahy mezi rodiči navzájem a mezi rodiči a dětmi. Ve své podstatě ani netuší, že takové vztahy mohou existovat. Nejvíce procent násilníků tvoří biologičtí

⁸ <http://www.novinky.cz/clanek/136257>

⁹ <http://www.novinky.cz/clanek/135229>

¹⁰ Špeciánová, Šárka, Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. 1. vydání, Praha: Linde, 2003, s. 26, 27

rodiče, z toho více otcové. Dále k týrajícím patří otčímové, nevlastní matky a zbytek příbuzenstva.

K rizikovým skupinám patří také osoby nezralé a nepřípravené na rodičovství, osoby závislé na alkoholu či drogách, osoby s různými poruchami osobnosti. Výjimkou nejsou lidé angažovaní v různých sektách, ale také jedinci, kteří jsou dlouhodobě vystaveni velkému stresu a obtížným životním podmínkám a situacím.

Nejčastěji týrané děti

Jsou to děti psychicky či mentálně postižené, nevlastní, nechtěné. Děti, které nesplňují požadavky svých rodičů. Děti, které jsou něčím „zvláštní“, nebo ty, které se prostě svým rodičům z nějakého důvodu „nelíbí“.

Ve většině případů platí, že týrání dítěte trvá po celé jeho dětství, není odhaleno, probíhá skrytě. Teprve ve chvíli, kdy dojde k vážnému tělesnému napadení či známky týrání již nelze přehlédnout, začnou se případem zabírat příslušné instituce, jako například – praktický lékař pro děti a dorost či odbor péče o dítě. Otázkou je, zda již není pozdě? Fyzické následky a rány se většinou zhojí, ale mnohem hlubší a nezhojitelné rány zůstávají v duši dítěte. Noční můry, strach a pocit viny doprovází tyto děti po celý život. Neexistuje žádný kouzelný proutek, který by dokázal smazat tak kruté vzpomínky na období, které je pro většinu z nás tím „krásným a pohádkovým“.

3.1 Tělesné týrání

Jde o fyzické ublížení dítěti či nezabránění utrpení dítěte. Jde o násilí, kterého se dopouští dospělý člověk na dítěti.

„Tělesným týráním je fyzické zranění dítěte či selhání při jeho prevenci nebo fyzické utrpení dítěte, včetně úmyslné otravy anebo udušení, pokud existuje konečný důkaz či důvodné podezření, že bylo spácháno vědomě nebo mu vědomě nebylo předem zabráněno. Tělesné týrání lze dělit na týrání aktivní a pasivní povahy.

Tělesné týrání aktivní povahy zahrnuje všechny akty násilí na dítěti. První podskupinou tělesného týrání aktivní povahy je tělesné týrání s následným poraněním, kdy poranění vzniklo v důsledku bití, popálení, opaření, trestání a selháním ochrany dítěte před násilím. Druhou podskupinu tvoří tělesné týrání dětí, které nemá bezprostřední známky tělesného poranění, ale děti jsou zasaženy utrpením způsobeným dušením, otrávením či jinými podobnými skutečnostmi.

Tělesné týrání pasivní povahy se vyznačuje nedostatečným uspokojením alespoň nejdůležitějších tělesných potřeb dětí, a to i v návaznosti na psychické a sociální potřeby.¹¹

Typické znaky fyzicky týraného dítěte jsou tělesné rány, nejčastěji modřiny. Dále pak „drobné“ popáleniny od přiložených žhavých předmětů jako jsou například cigarety, žehlička atd. Velké popáleniny vznikají v případech, kdy rodič například své dítě úmyslně posadí na rozpálená kamna, či jej poleje velkým množstvím vařící vody. Děti mohou mít i různé tržné, bodné či sečné rány od nožů, nůžek a podobně. Mezi časté následky týrání patří i stopy po škrcení dítěte nebo jeho svazování.

Důsledky tělesného týrání

Patří sem nejrůznější druhy poranění, zpusnutí dítěte a v nejkrajnějším případě i smrt dítěte. Důsledkem fyzického týrání dítěte jsou i jeho změny v chování a reakcích. Týrané dítě má strach z útoku rodiče, proto jeho reakce bývají úhybné a obranné. Velmi často týrané děti plánují útěk z domova a toto řešení vidí jako vysvobození z krutosti. Za svá poranění se stydí, a proto je maskují oblečením, které neodpovídá počasí. Důsledkem takto týraných dětí bývají noční můry, poruchy spánku, pokusy o sebepoškození či sebevraždu, silná citová náklonnost k cizím lidem, ale také odtažitost, lekavost, nedůvěra. Fyzicky týrané dítě je obětí těchto hrůzných činů po celý svůj život, neboť zkušenosti se velmi negativně podepisují i na jeho budoucím navazování partnerských vztahů a schopnosti založit zdravě fungující rodinu.

¹¹ Špeciánová, Šárka, Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. 1. vydání, Praha: Linde, 2003, s. 20, 21

3.2 Psychické týrání

Psychické týrání je nejrozšířenější a nejhůře rozpoznatelnou formou týrání dětí. Způsobů, jak dítěti ublížit po stránce emocionální je velmi mnoho. Mezi nejčastější patří ponižování, zesměšňování jak v soukromí, tak i na veřejnosti, podceňování dítěte, slovní útoky na sebevědomí dítěte, lpění ze strany rodičů na dokonalosti dítěte, kladení nepřiměřených nároků, neustálý pocit nespokojenosti s dítětem atd. Velkým citovým zatížením dítěte bývají i vypjaté, krizové situace v rodině, a to především rozvod. Rodiče se dopouští velkých chyb, když se jeden či druhý snaží partnera pošpinit a tím „nalákat“ dítě na svou stranu. Také nátlaky v podobě – řekni, koho máš raději, ale jestli tatínka (maminku), tak budu moc smutná/ý – jsou pro dítě velmi frustrující a vyvolávají v něm pocit viny. Rodiče se tak velmi často dopouštějí neodpustitelných chyb, když dítěti vyhrožují, že pokud bude zlobivé, utečou mu, půjdou se oběsit či utopit. Dospělý si ani nedokáže představit, co taková věta, která má být „pouze“ výhrůzkou, může v dětské duši způsobit za rány. Bije se spolu pocity viny a strachu o maminku či tatínka.

K psychickému týrání taktéž dochází ve všech typech rodin. Nejčastěji však u jedinců psychicky nepřipravených na náročnou roli rodiče a na jistou ztrátu „svobody“ díky péči o dítě. Dále u rodičů, jejichž partnerský vztah prochází nějakou krizí, především dlouhodobou. Rodiče vystaveni velkému stresu a složitým životním situacím velmi často propadají této formě citového týrání. Děti, které vyrůstají v takové rodině, si do života odnáší velké šrámy na duši. Neví, kam patří, nevěří, že by je mohl mít někdo skutečně rád takové, jaké jsou. Už od útlého dětství nemají vytvořeno silné citové pouto ke svým nejbližším, tedy k rodičům. Neznají pocit lásky a bezpečí. To se později bezpochyby negativně odráží ve vztazích se svými vrstevníky. Velmi často tyto děti bývají obětí, ale také aktérem šikany. Díky chybějícímu vzoru správně fungujících vztahů si následky odnášejí i do budoucích partnerských vztahů. Často bývají citově dezorientovaní i v situaci, když se právě oni stanou rodiči.

Znakem psychického týrání je, že nezanechává žádné patrné známky na těle. Ničí duši dítěte, která je tak lehce zranitelná a následky jsou nedozírné.

Důsledky psychického týrání:

- „- vznikají různé druhy závislostí, poruchy příjmu potravy či deprese,
- dítě má pocit, že není rodiči milováno,
- dítě se neustále podceňuje a je ustrašené, anebo se naopak projevuje velmi agresivně - jeho psychické projevy jsou různorodé, často nevyrovnané a proměnlivé a proto i obtížně stanovitelné,
- dítě má potíže v mezilidských vztazích, které přetrvávají i do dospělého věku a mohou přetrvávat po celý život. Tyto potíže se projevují především ve vztahu k lidem, se kterými hodlá navázat důvěrný vztah, ve vztahu ke kolegům v zaměstnání a především ve vztahu k nadřízeným, v jejichž formální i neformální autoritě může spatřovat reflexi autority rodičovské. Hlavním symptomem je nejistota v těchto vztazích,
- dítě začíná pochybovat o správnosti svého vnímání reality, je pro něj jednodušší obviňovat sebe sama než připustit odpovědnost vlastních rodičů za to, co se mu děje (tzn. za projevy psychického týrání),
- projevují se tendence stát se obětí psychického týrání v dalších vztazích. Oběti domácího násilí si v dospělosti vybírají partnery, kteří je obdobně jako rodiče psychicky týrají, anebo mohou naopak v dalších vztazích aktivně psychicky týrat své děti, partnery...,
- dochází k častější viktimizaci dalšími negativními společenskými jevy – oběti psychického týrání se v důsledku sníženého sebevědomí a menší schopnosti sebeobhájení daleko častěji a snáze mohou stát obětí např. šikany v dětském či braneckém kolektivu, mobbingu (šikany) na pracovišti apod.“¹²

3.3 Sexuální zneužívání

Další formou týrání dětí je i sexuální zneužívání označované také jako CSA (child sexual abuses). Jedná se o vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, sexuální aktivitě nebo chování. Dochází zde k uspokojování sexuálních potřeb zneuživatelé. Častějšími oběťmi se stávají děvčata. K sexuálnímu zneužívání dochází zhruba mezi 8 – 12 rokem života dítěte. Pachatelé bývají většinou muži, dále pak rodiče, příbuzný, nevlastní rodič,

¹² Špeciánová, Šárka, Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. 1. vydání, Praha: Linde, 2003, s. 21, 22

ale i cizí osoba např. učitel či vychovatel. Sexuální zneužívání často trvá i několik let, bývá utajované a díky strachu oběti z reakcí okolí, ve většině případů neřešené.

Sexuální zneužívání se dělí na dvě formy – bezdotykové a dotykové.

Bezdotykové sexuální zneužívání – exhibicionismus pachatele před dítětem, slovní výpadky se sexuálním podtextem, přinucení dítěte k obnažení, prohlížení časopisů, sledování pornografie atd.

Dotykové sexuální zneužívání – obtěžování, líbání, osahávání, mazlení, incest až znásilnění.

„Americký dětský psychiatr R. Summit popsal v roce 1983 syndrom přizpůsobení se sexuálnímu zneužití a rozdělil jej do pěti fází.

První fáze zahrnuje **utajování** aktu sexuálního zneužití. V této fázi zneuživatel psychicky působí na dítě a vytváří tak se zneužitým dítětem jakousi alianci. Spojovacím článkem je uměle navozený pocit společného tajemství o sexuálním zneužití. Zneuživatel v dítěti vyvolá dojem, že pokud by se, se svým zážitkem svěčilo někomu dalšímu, stalo by se cosi zlého, nepatřičného. Zneuživatel takto vyhrožuje a zastrašuje dítě, ve kterém narůstá **pocit bezmoci** – druhá fáze, který může přerůst až do fáze **svedení a přizpůsobení**. Sexuální zneužití obvykle nebývá pro dítě ukončeno jednorázovým aktem a tak mnohdy jediným způsobem vyrovnání se s nastalou skutečností je přijetí a podřízení se dalším aktům. Dítě tak prožívá intenzivní vnitřní konflikt, který po psychické stránce těžce zvládá a jehož důsledkem může být projev psychopatologie, patologické závislosti, sebetrestání anebo narušení osobnosti. Po této fázi může dojít k **opožděnému a nepřesvědčivému odhalení sexuálního zneužití**. Dítě pak nahlásí případ sexuálního zneužití se značným časovým odstupem od doby, kdy ke zneužití skutečně došlo. Jejich reakce na traumatizující zážitek se však v době ohlášení již dostala do zcela jiné roviny než bezprostředně po zneužití. Toto pochopitelně působí nevěrohodně a dítě je tak ve velmi obtížné situaci. V další fázi se lze setkat s **odvoláním původní výpovědi** o sexuálním zneužití. Počáteční impulzivní vztek se mění na pocity viny a strachu, zejména ze zavržení rodiči, z rozbití rodiny, z opožděných výslechnů. Silná je rovněž obava z reakce zneuživatele. Proto dítě mnohdy

nepravdivě uvádí, že si celou situaci vymyslelo a je velká pravděpodobnost, že zneuživatel bude pokračovat ve svém jednání vůči dítěti.“¹³

I sexuálně zneužívané děti si negativní dopady tohoto jednání odnáší s sebou do dospělosti. Velmi často potřebují odbornou psychologickou péči. Častá jsou také období, kdy se jim vracejí vzpomínky a opět propadají úzkosti, depresi, objevují se i noční můry a poruchy spánku.

Většina dětí se snaží na tyto vzpomínky jakoby zapomenout, potlačit je. Zneužívané děti mívají velké problémy sexuální oblasti budoucího partnerského vztahu. Velkým problémem se pro ně stává i vytvoření a zachování dlouhodobého fungujícího vztahu.

Je nutné, aby rodiče sledovali změny v chování jejich dětí a při sebemenším podezření na sexuální zneužívání jim byli oporou a zabránili dalším hrůzným zkušenostem, kterým by dítě mohlo být vystaveno. Nabídnout pomoc a bezpečí je pro zneužívané děti k nezaplacení.

3.4 Zanedbávání

Zanedbávání dětí je charakteristické nedostatkem péče o dítě ze strany rodičů. Nejsou mu zabezpečeny základní potřeby jak tělesné (výživa, ošacení, zdravotní péče, přístřeší atd.), tak i citové (láska a bezpečí). Je také narušen zdravý vývoj dítěte. Zanedbávaných dětí si nejčastěji všimnou lidé z okolí, lékaři, učitelé a ti tuto skutečnost ohlásí na odbor péče o dítě. Zanedbávané děti lze rozpoznat na první pohled, nosí špinavé, roztrhané oblečení, mají neustále hlad, jsou neumyté a zapáchající, mají velmi nízké sebevědomí a často mohou utíkat z domova. Zanedbávání se častěji vyskytuje v sociálně slabých rodinách, u mladých nevypělých rodičů, u rodičů s duševní chorobou, u rodičů s invaliditou nebo v rodinách, jejichž členové jsou příslušníci náboženských sekt.

¹³ Špeciánová, Šárka, Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. 1. vydání, Praha: Linde, 2003, s. 22, 23

3.5 Zvláštní formy týrání a zneužívání

Systémové týrání – selhání systémů určených na pomoc a ochranu týraným dětem. Například nedůslednost a zanedbání ze stran sociálních pracovníků, nešetrné výslechy týraných a zneužívaných dětí, popření jejich důvěryhodnosti.

Organizované zneužívání dětí – přesahuje hranice města či země. Například dětská prostituce či pornografie. Dítě má charakter zboží.

Rituální zneužívání – děti jsou součástí určitého společenství, rituálů.

3.6 Příčiny týrání dětí

Příčin, díky nimž dochází k násilí na dětech je celá spousta, patří sem:

- charakterová odchylka, díky níž si rodič nedokáže vytvořit k dítěti kladný vztah,
- duševní porucha,
- vlastní negativní zkušenost z dětství,
- alkohol, drogy a jiné návykové látky,
- kriminální či násilnické osoby,
- vzájemný vztah rodičů,
- okolnosti, za kterých došlo k početí dítěte,
- postižení dítěte,
- slabost, bezbrannost a závislost dítěte na rodiči,
- náhradní rodinná péče,
- sociální situace rodiny.

4. Ochrana a pomoc týraným dětem

„Století, na jehož začátku neměly děti žádná skutečná práva, nyní končí a děti mají nejmocnější právní nástroj, který nejen uznává, ale i chrání jejich lidská práva“

Carol Bellamyová
ředitelka výkonného výboru
UNICEF

UNICEF

Organizace, která usiluje o zdravý rozvoj dětí. Byla zřízena Valným shromážděním OSN, zastává ochranu práv dětí a napomáhá uspokojovat jejich základní potřeby. Usiluje, aby práva dětí byla uznávána a staly se z nich mezinárodní standardy chování k dětem. Je nestranná, její činnost není diskriminační. Jejím prvořadým úkolem je pomoci co nejvíce znevýhodněným dětem.

„UNICEF se zabývá zajištěním, ochranou a rozvojem dětí a poskytováním podpory a pomoci v nouzi. Napomáhá jednotlivým zemím v jejich úsilí zlepšit zdraví, výživu, vzdělání a všeobecné sociální zabezpečení dětí. Součástí poslání UNICEF je kromě ochrany dětí a zajištění jejich přežití a rozvoje rovněž podpora všeobecného uznání a plné realizace **Úmluvy o právech dítěte**.“¹⁴

Úmluva o právech dítěte

Nejrozšířenější ratifikovaná smlouva o lidských právech v dějinách. Je klíčovým dokumentem v systému mezinárodněprávní ochrany dítěte. Je důležitou součástí mezinárodní ochrany lidských práv jako celku.

¹⁴ David, Roman, Práva dítěte. 1. vydání, Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999, s. 39, 40

Základní principy Úmluvy:

- „zákaz diskriminace – smluvní státy musejí zajistit, že všechny děti se mohou těšit právům, která Úmluva obsahuje, a že žádnému dítěti nebudou tato práva odepřena: všechny děti jsou si rovny bez ohledu na rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženství...,
- nejlepší zájem dítěte – státy musejí zajistit, že se při jakékoliv činnosti týkající se dětí bude přihlížet k jejich nejlepším zájmům,
- právo na život, přežití a rozvoj dítěte – článek, který upravuje právo na život, zahrnuje rovněž formulaci o právu na přežití a rozvoj, které by mělo být zajištěno v „maximální možné míře“,
- názor dítěte – děti by měly svobodně vyjadřovat své názory ve všech záležitostech, které se ho dotýkají, a těmto názorům musí být věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.“¹⁵

4.1 Sociálně právní ochrana dětí

Pokud rodina, v níž dítě vyrůstá, není schopna zajistit dítěti blaho, bezpečí, uspokojení základních potřeb a zdravý vývoj, přichází na řadu stát, aby z jeho strany byly všechny potřeby dítěti zabezpečeny. Nesmíme zapomínat, že rodina je pro dítě tím nejvhodnějším prostředím a to pro jeho výchovu a rozvoj. Díky své sounáležitosti, intimitě, pocitu bezpečí, lásce a radosti, je pro každé dítě nenahraditelná. Nicméně může nastat situace, kdy právě rodina je pro dítě nejméně vhodným místem, místem utrpení, bolesti a strachu. A právě zde musí přijít na řadu společnost a stát ve formě sociálně právní ochrany dítěte. Kdy hlavním úkolem je naplnit blaho a ochranu dítěte.

Zákon o rodině pod sociálně právní ochranou dítěte rozumí – zajistit dítěti zdravý vývoj, řádnou výchovu a ochranu jeho zájmů. Dále pak působí k obnovení narušených funkcí rodiny a také předchází vzniku ohrožení dítěte.

¹⁵ David, Roman, Práva dítěte. 1. vydání, Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999, s. 12, 13

Sociálně právní ochranu dětí zabezpečují příslušné orgány. Jejich úkolem je zjišťovat případy, kdy dochází k narušení zdravého vývoje, řádné výchovy a ohrožení dítěte. Jsou povinny učinit patřičná opatření, která slouží k odstranění těchto negativních vlivů a příčin. Jsou zaměřeny především na případy, kdy dítěti hrozí tělesné či psychické násilí a zanedbávání. Obrátit se na pomoc orgánů sociálně právní ochrany může jak rodič, tak samotné dítě. Každý občan má povinnost upozornit rodiče na nevhodné až závadné chování jejich dětí, ale také je povinen upozornit v případě, kdy je patrné, že rodiče neplní svá práva a povinnosti vůči dětem.

Sociálně právní ochranu dětí zabezpečuje zákon **č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí**. Základním principem je dbát o zájem a blaho dítěte.

4.2 Trestně právní ochrana dětí

Týráním, zneužíváním a zanedbáváním dětí, mohou být naplněny znaky skutkových podstat několika trestných činů:

- § 205 ohrožování mravnost,
- § 212 opuštění dítěte,
- § 213 zanedbání povinné výživy,
- § 215 týrání svěřené osoby,
- § 216 únos,
- § 216a obchodování s dětmi,
- § 217 ohrožování mravní výchovy mládeže,
- § 218 podávání alkoholických nápojů mládeži,
- § 218a podávání anabolických látek mládeži,
- § 219 vraždy,
- § 241 znásilnění,
- § 242 pohlavní zneužívání.

4.3 Pomoc týraným dětem

Kterékoliv z dětí se může stát obětí týrání, zneužívání a zanedbávání. Nejčastěji jsou těmto hrůzným praktikám vystaveny děti v kojeneckém a batolecím věku. O to smutnější je na tom ten fakt, že to jsou bezbranné děti, zcela odkázané na péči jejich vychovatelů, tedy převážně rodičů. Avšak jak již bylo uvedeno, k týrání a zneužívání může docházet nejen ze strany rodičů, ale také vychovatelů, učitelů a veškerého příbuzenstva.

Kde začít s pomocí týraným dětem? Tato kapitola zahrnuje široké spektrum pomoci počínaje od samotných rodičů, přes učitele, vychovatele, sociální pracovníky, sousedy až po lékaře a další. Z toho tedy plyne, že pomoc dětem, které se staly obětí násilí, je na nás lidech. Každý z nás bychom v sobě měli mít zakódovaný instinkt, který nás nutí správně jednat v situacích, kdy dochází k ublížení. Zvláště pak u dětí, které jsou nejnásilnější a nejvíce zranitelné, ať fyzicky či psychicky.

S účinností od 1. 1. 1994 platí oznamovací povinnost trestného činu týrání svěřené osoby. Včasné oznámení této skutečnosti je povinností každého z nás. Pokud ji při podezření na týrání nevyužijeme, dopouštíme se sami trestného činu. Je tedy jen na nás, zda pomůžeme zabránit dalšímu násilí, které je páčáno na dítěti. Kolik z nás unese tíhu svědomí, pokud jsme si vědomi, že můžeme pomoci a nejsme schopni k tomuto kroku přistoupit? Nejen, že zabráníme dalšímu násilí, také násilí předcházíme.

Děti, na kterých je páčáno násilí, si téměř vždy tuto skutečnost nechávají pro sebe. Naše pomoc by měla začít tam, kde máme byť jen sebemenší podezření, že něco není v pořádku. Situace je většinou ještě mnohem horší, než se nám může zdát navenek. Děti bývají velmi často ohroženy přímo na životě. A proto otálet s pomocí, může být i otázka života dítěte. Nastane tedy situace, která nás upozorní, že něco není v pořádku, je důležité vzbudit v dítěti důvěru. Navázat s ním kontakt a zeptat se, zda-li jej něco netrápí a jestli mu můžeme pomoci. Dítě by mělo poznat, že náš úmysl s ním je jen dobrý, že nám na něm záleží a chceme mu pomoci, aby již dále netrpělo. Avšak musíme být připraveni, že cesta k získání si důvěry je často velmi nelehká a zdlouhavá.

Rodina, ano i v této oblasti musíme začít nejdříve u rodiny. Rodina je pro každé dítě tím nejlepším prostředím pro zdravý vývoj, a proto, je-li to alespoň trochu možné, je důležité pomoci rodině jako celku a tím zachovat její celistvost. Zde je důležitý správný profesionální přístup všech pracovníků, kteří se případem zabývají. V některých případech má kladný význam pro zachování rodiny, změnu chování a vztahů, rodinná terapie.

„Vyskytlo-li se v rodině týrání či zanedbávání a setrvává-li dítě v rodině během rodinné terapie či terapie rodičů, je zapotřebí sledovat účinnost terapie s ohledem na možné opětovné projevy poškozování dítěte. Terapie by měla být zaměřena na změnu postojů a změnu chování rodičů vůči dítěti. Pokud rodič, i pod vlivem stresové zátěže, je schopen setrvat v nově naučených vzorcích chování a neuchýlí se regresivně k chování poškozujícímu dítě, lze konstatovat, že terapie je účinná a míra ohrožení dítěte je nízká.“¹⁶

Následky týrání se u dětí projevují i tím, že změní postoj k sobě samým, nemají se rády a obviňují se, že neudělaly nic, aby tomu zabránily. Jsou přesvědčeny, že si nezaslouží být šťastné, že selhaly a nestojí za nic. Tyto pocity méněcennosti si s sebou nesou po celý život. Aby tomu tak nebylo a podařilo se jim změnit svůj postoj k sobě samým, je důležité podstoupit psychoterapii, která jim pomůže vidět sebe, ale i celou situaci z jiné stránky.

Úloha sociálních pracovníků je v těchto případech velmi důležitá a stejnou měrou i nelehká. Jejich úkolem je zaměřit se na rodinu jako celek, zjistit životní úroveň rodiny, vzájemné vztahy mezi jednotlivými členy rodiny a také pohovorem přímo s rodiči zjistit, jakým způsobem bylo dítě týráno, jak často, jejich postoj k nastalé situaci a také vlastní interpretaci rodičů o způsobeném poškození dítěte. Sociální pracovník zjišťuje fyzickou i psychickou vyspělost rodičů, zdravotní stav, přístup k dítěti, jejich citlivost a schopnost komunikace s dítětem. V mnoha případech se sociální pracovník setkává se lhaním, obhajováním se, vzájemným obviňováním a výjimkou nejsou ani změny výpovědí ze dne na den. Především u sociálně slabých rodin jsou změny výpovědí velmi častou záležitostí, rodiče si uvědomí, že by jim dítě mohlo být odebráno

¹⁶ Špeciánová, Šárka, Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. 1. vydání, Praha: Linde, 2003, s. 146

a tím i tolik „důležité“ sociální dávky na dítě. Tím se pracovník dostává do „začarovaného kruhu“, ze kterého je velmi těžké se dostat a mnohem těžší je správně se rozhodnout. V první řadě je nejdůležitější zvážit, zda je rodina schopná tuto situaci řešit za pomoci odborníků, nebo zda zde není jiného východiska, než přistoupit k ráznému kroku, a tím je odebrání dítěte z rodiny. Je třeba neudělat chybu, jelikož špatné rozhodnutí a přístup ze strany např. odboru péče o dítě se může v mžiku stát systémovým týráním.

Lékaři pro děti a dorost a nemocniční zařízení jsou dalšími činiteli, kteří mají nezastupitelnou roli v odhalování případů týraných dětí. Ambulance dětského lékaře je místo, kde podezření na týránění dětí začíná. Nápadné modřiny, jizvy po popáleninách, časté zlomeniny, jejichž vznik je něčím podezřelý, různé úrazy a mnoho dalších příznaků na těle. Také celkový stav dítěte, vztah rodiče k dítěti, zmatené zdůvodnění zranění...to vše jsou ukazatelé k tomu, že se něco děje.

Lékaři v ambulancích se také zaměřují na rodiče, kteří se řadí mezi skupinu rodičů s vysokým rizikem možného ohrožení dítěte. Mezi základní ukazatele patří - vyskytlo-li se již v rodině týránění u některého ze sourozenců, zde je nutné bedlivě sledovat nově narozené dítě. Dále pak, hovoří-li rodič o svém dítěti velmi negativním způsobem, absence mateřských vazeb k dítěti, malá návštěvnost u lékaře při nemoci či nedonošenosti dítěte, nedodržování preventivních prohlídek a povinných očkování atd.

Varovné signály v ordinaci lékařů:

- „ – je-li ošetření vyhledáno opožděně, popisuje-li osoba doprovázející dítě událost nelogicky, neochotně, vágně, popř. neví, jak k němu došlo,
- pokud mechanismus vzniku poranění neodpovídá vývojovým možnostem dítěte,
- pokud obraz poranění neodpovídá svým rozsahem a charakterem popisované události nebo pokud dítě uvede odlišnou verzi než jeho doprovod. Zvláště v těchto případech by tělesné vyšetření dítěte mělo být komplexní, detailně zaznamenané do dokumentace s uvedením všech použitých metod vyšetření dítěte. Dokumentace by měla obsahovat také detailní popis výpovědi osoby doprovázející zraněné dítě a popis chování dítěte během ošetření.

Lékař první linie proto nestanovuje konečnou diagnózu, ale je zodpovědný za rozeznání podezření na možné týrání a za odeslání dítěte k podrobnějšímu vyšetření. Čím větší je podezření na diagnózu týrání, tím větší význam má okamžitá hospitalizace dítěte.“¹⁷

Pokud je dítě hospitalizováno na dětském oddělení je zapotřebí ihned udělat nezbytná vyšetření, která často prokáží, že v daném případě skutečně jde o týrání dítěte. Nejsou výjimkou rentgeny potvrzující mnohačetné zlomeniny u malých kojenců. Zlomeniny, které jsou staré již nějakou dobu a neléčené. Při takových snímcích a pohledu do smutné tváře týraného dítěte snad všem zúčastněným běhá mráz po zádech.

Mluvila jsem s několika dětskými lékaři a vrchní sestrou dětského oddělení. Všichni se shodují na tom, že řešit případy týraných dětí je jako vydat se na cestu po tenkém ledě. Každý z mnou oslovených lékařů má s podezřením na týrání již svou zkušenost. Více případů podezření se řadí do rodin sociálně slabých. Roční výskyt případů podezření z týrání je zhruba kolem dvou až tří dětí. Všichni se také shodují na faktu, že pokud se snažili podezření na týrání ohlásit, většinou se tato snaha o pomoc obrátila proti nim. Velmi ošemetné téma, o kterém každý nerad mluví...

Organizace na pomoc týraným dětem

Pro příklad uvádím jen některé:

- **Bílý kruh bezpečí** – občanské sdružení založené v roce 1991 s působností po celé České republice. Poskytuje odbornou, nestrannou, bezplatnou a diskrétní pomoc obětem trestných činů, svědkům a pozůstalým po obětech, včetně morální a emocionální podpory. Sdružení má deset pracovišť, z toho nonstop telefonickou linku DONA na pomoc obětem domácího násilí a na pomoc lidem ohroženým domácím násilím. „Lidé si musí uvědomit, že oběť trestný čin nespáchala a má právo na respekt, slušné zacházení, informace, odškodnění a zejména na bezpečí.“ – uvedla Petra Vitoušová, prezidentka BKB. (www.domacinasili.cz)

¹⁷ Špeciánová, Šárka, Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. 1. vydání, Praha: Linde, 2003, s. 91

- **Nadace Naše dítě** – pomáhá od roku 1993, zakladatelkou nadace je Ing. Zuzana Baudyšová. Posláním a cílem nadace je pomoc týraným, zneužívaným, handicapovaným, ohroženým a opuštěným dětem. Nadace je aktivní rovněž na poli dětských práv, usiluje o vytvoření účinného systému ochrany dětí v České republice. Zaměřuje se také na vzdělávací projekty v oblasti dětských práv, osvětovou činnost, uděluje granty, vyřizuje individuální žádosti o pomoc, spolupracuje s dětskými domovy a je v kontaktu s podobně zaměřenými organizacemi. (www.nasedite.cz)
- **Sdružení Linka bezpečí** – sdružení zahájilo svou činnost 1. 9. 1994. Je to bezplatná telefonická linka krizové pomoci pro děti a mládež. Je v provozu 24 hodin denně a to po celý rok. Ctí zásadu anonymity klienta, pokud klient nechce, nemusí sdělovat své osobní údaje. Pomáhá dětem a dospívajícím řešit těžké životní situace. Slouží především těm, kteří si nevědí rady se svými problémy, cítí se ohroženi, osamělí, zrazení a z nejrůznějších důvodů se nemohou svěřit někomu ze svého blízkého okolí. (www.linkabezpeci.cz)
- **Spondea** – krizové centrum pro děti a mládež. Obecně prospěšná společnost, jejíž činnost je zaměřená na zlepšování kvality života dětí, mladých lidí a jejich blízkých, dále osob ohroženým domácím násilím s cílem podpořit je ve schopnosti řešit jejich obtížné životní situace a opětovně se začlenit do společnosti. (www.spondea.cz)
- **Fond ohrožených dětí** – občanské sdružení na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným, opuštěným, nebo jinak ohroženým dětem. S působností na celém území České republiky. Klokánek je projekt Fondu ohrožených dětí, jehož cílem je nabídnout dětem namísto ústavní výchovy přechodnou rodinnou péči na dobu, dokud se nemohou vrátit zpět do své rodiny nebo dokud pro ně není nalezena trvalá náhradní rodinná péče (osvojení, pěstounská péče, svěření do výchovy třetí osoby).
- **Klokánky** mají pověření MPSV jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, proto mohou přijímat děti na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí (předběžné opatření nebo rozsudek), žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí i na základě žádosti samotného dítěte či osoby, která malé dítě nalezne opuštěné

nebo v jiné krizové situaci. V těchto případech mohou děti v Klokánku zůstat i proti vůli rodičů až do té doby, než soud rozhodne o předběžném opatření. Většina přijatých dětí má stejnou anamnézu jako děti přijímané do ústavní výchovy – zanedbávání, domácí násilí, neschopnost zajistit řádnou péči, týrání, zneužívání, bytové důvody, a někdy i hospitalizace osamělého rodiče či svěřením dítěte za účelem zajištění náhradní rodinné péče. Klokánky mají nepřetržitý provoz, proto mohou kdykoli přijmout i novorozence, jejichž matky tají těhotenství a porodí mimo zdravotnické zařízení. Podle § 46 odst. 2 zákona o rodině má rodinná péče v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc přednost před ústavní výchovou. První Klokánek byl otevřen v Žatci v září 2000. V současné době již existuje šestnáct Klokáneků na území celé republiky, s celkovým počtem tři sta dvacet míst. (www.fod.cz)

Tohle jistě není celý výčet organizací, které se snaží pomáhat týraným, zneužívaným a zanedbávaným dětem. Lidem, kteří se byť jen sebemenším dílem podílejí na pomoci ohroženým dětem, patří neskonale obdiv a velký dík. Neboť díky jim se daří zabránit dalším slzám v očích dětí, které ztratily bezstarostnost dětství. Díky jim se objeví další a další úsměv na tvářích dětí, které byly v situacích, kdy jim doslova šlo o život a úsměv pro ně byl jen velmi vzdálenou touhou. Kéž by nás bylo víc a dětského utrpení míň.

4.4 Kasuistiky z Fondu ohrožených dětí

Z dostupného internetového zdroje www.fod.cz, bych ráda uvedla několik skutečných příběhů dětí, na nichž bylo páčáno násilí. Jsou to příběhy plné bolesti, smutku a krutosti. Vystihují pocity dětí, které místo radostného dětství musely čelit otřesným, krutým praktikám ze strany jejich nejbližších. Příběhy, při jejichž čtení se nejednomu z nás derou slzy do očí...

Proč musela Lucinka zemřít?

dívka, narozená 1989, zemřela 1993

Lucinka se narodila dne 26. 4. 1989 jako lehce nedonošená s porodní váhou 2 349 g. Po porodu se dobře adaptovala a pobyt na novorozeneckém oddělení byl bez komplikací. Podle vyjádření znalce měla všechny předpoklady pro další normální vývoj. V péči matky, která již měla o rok staršího syna, však od počátku neprospívala a nejenže nepřibývala na váze, ale na hmotnosti dokonce i ubývala. Byla proto třikrát hospitalizována na dětské klinice. V nemocnici se její psychomotorický vývoj vždy výrazně zlepšil a markantně přibrala i na váze. Přitom nikdy žádná somatická příčina špatného prospívání zjištěna nebyla. Již při první hospitalizaci, ve čtyřech a půl měsících věku, vyslovila nemocnice podezření na nedostatečný příjem potravy. Touto významnou informací se však nikdo dále nezabýval. Byla promarněna první šance Lucinku zachránit. Znalec z oboru pediatrie dospěl k závěru, že příčinou opožděného vývoje nezletilé byla především špatná péče rodiny, která jí nezajistila potřebný příjem stravy a dostatek stimulů. V průběhu péče v rodině se psychomotorická retardace dítěte zvyrazňovala, naopak hospitalizace vždy vedly k významnému zlepšení jak po stránce výživové, tak po stránce duševní. Ve třech letech odpovídala váha a výška nezletilé dítěti starému asi 1 3/4 roku. Přesto dětská lékařka učinila při tzv. tříleté prohlídce závěr, že psychomotorický vývoj nezletilé odpovídá normě(!). Tehdy byla zmařena druhá šance holčičku zachránit.

V ranních hodinách dne 28. 10. 1992 utrpěla Lucinka těžké popáleniny hýždí a stehů s rizikem rozvoje popáleninového šoku - podle vyjádření matky si přistavila židličku k roztopeným kamnům a sama si na ně sedla. V té době již v rodině bydlel druh matky. Matka se krátce předtím vrátila z porodnice s dalším dítětem (druhou vlastní dcerou). K lékařskému ošetření byla Lucinka dopravena s velkým zpožděním až ve 21.00 hod. sousem, a to na naléhání rodičů matčina druha, kteří toho dne náhodně přišli na návštěvu. Matka se lékařskému ošetření snažila zabránit a nepravdivě jim sdělila, že s Lucinkou již u lékaře byla a na zranění dostala heřmánkovou mast. Po přijetí do nemocnice byla holčička ihned umístěna na jednotce intenzivní péče. Podle zprávy kliniky byla nezletilá v době přijetí silně podvyživená, vážila pouze 11 kg (tj. ještě o půl kilogramu méně než půl roku předtím ve třech letech). Při ošetřování se chovala velmi klidně, výborně spolupracovala, přes zjevnou retardaci se rychle učila.

Rozvoj rozumových schopností u ní nedosahoval věkové normy, ačkoli její dispozice by to dovolovaly. Kromě popáleninového úrazu byly na jejím těle zjištěny četné hematomy, jizvičky a škrábance po celém těle včetně hlavy. Měla též poraněnou sliznici dutiny ústní v oblasti patrových oblouků. Matka ani nikdo jiný z rodiny o její zdravotní stav neprojevoval zájem. Matka se do nemocnice dostavila až 13. 11. 1993 na písemné vyzvání, přání vidět dítě neprojevila. V rozporu s jejími tvrzeními, že Lucinka je tak hubená proto, že špatně jí a modřiny má od pádů, protože je nemotorná, se holčička v nemocnici projevovala jako velký jedlík (i zde markantně přibrala na váze), nepadala a žádná nemotornost u ní patrná nebyla. Ačkoli uvedený mechanismus úrazu působil velmi nevěrohodně (Lucinka neměla popálené dlaně ani kolínka, pouze hýždě a stehna, takže by zřejmě musela vyskočit do výšky a na kamna dopadnout) a OPD bylo upozorněno i na další zjištěná zranění či stopy po nich, bylo rozhodnuto o vrácení Lucinky matce. Promarněna byla i třetí šance k záchraně Lucinky. V souvislosti s popálením nezletilé, nevěrohodným vysvětlením mechanismu úrazu a opožděným zajištěním lékařské péče nebylo podáno trestní oznámení, a to ani pro nedbalostní ublížení na zdraví.

OPD OÚ Praha 8 pouze zajistilo pro obě starší děti celotýdenní školku. Tam však Lucinka docházela jen velmi zřídka, naposledy dne 30. 4. 1993, jednak pro častou nemocnost, jednak pro modřiny a další známky týrání. OPD ani školka se nad tím nepozastavovaly, OPD to údajně ani nevědělo. Promarněna byla čtvrtá šance Lucince pomoci. Pátá a poslední šance byla zmařena tři dny před smrtí holčičky, kdy již po těle i v obličeji měla mnohočetné modřiny a zranění po bití, kopání a svazování. Tehdy se sociální pracovnice vydala na návštěvu do rodiny. Matka jí však po zazvonění z okna sdělila, že je jí špatně a děti že jsou ve školce. Sociální pracovnice se s tím spokojila a řekla, že přijde příští týden. Toho se Lucinka již nedožila. Přitom ji mohl zachránit i telefonický dotaz na školku, zda tam děti chodí a jsou-li v pořádku.

Z výpovědí matky:

(dne 18. 11. 1992 na OPD - v době hospitalizace Lucinky pro popálení)

"Dcera si vylezla na židličku ke kamnům WAW, opřela se rukama a sedla si na kamna. Já jsem to neviděla, protože jsem ve vedlejším pokoji kojila mladší dceru. Přišla jsem,

když dcera začala křičet, seděla pořád na kamnech, byla asi v šoku a řvala. Já jsem ji sundala, osprchovala vodou, položila na břicho a začala jí dávat studené obklady. Jelikož jsem byla sama doma se všemi dětmi, nemohla jsem s ní k lékaři a čekala jsem, až se vrátí druh, který přišel až v sedm hodin. Kolem 16.00 hod. jsem ale volala sanitku, a protože nepřijížděla, odvezli pak dceru sousedé. Modřiny má od toho, jak jezdí na tříkolce a oděrky na nohou má od psa. Co se týká poranění v ústech, jsou to afty. V mé přítomnosti druh dceru nikdy netrestal, naopak mi v péči o děti vždy pomáhal, nechová se k nim hrubě. Jelikož dcera málo přibývá na váze, měla by absolvovat nějaké vyšetření."

(dne 13. 9. 1993 na Policii - v den úmrtí Lucinky)

"Druha vždy rozčílilo, když dcera Lucie vzala něco mladší dceři. Bil ji rukou, někdy také tím, co měl zrovna po ruce, např. páskem nebo vařečkou. Včera, t. j. 12. 9. 1993 v odpoledních hodinách dceru několikrát udeřil. Bil ji řemínkem na psa a bil ji po celém těle, kam ho napadlo, všude po celém těle i na obličej. Jako důvod bití byl ten, že Lucie vzala mladší dceři Sunar. Když jsem se dnes vrátila v 09.45 hod., viděla jsem v koupelně dceru Lucii, jak klečela ve vaně a říkala, že je jí strašná zima. Voda byla studená, byly v ní zvratky a podle mého názoru i její stolice. Já jsem ji z vany vyndala, umyla, dala jsem jí pyžamo a uložila jsem ji do postele ve vedlejší místnosti. Dcera ze sebe vydávala takové skřeky, dokonce jí šla pěna od úst. Když jsem to druhovi říkala, tak mi na to řekl, že na ni mám dávat pozor a že se to zlepší. Když jsem chtěla volat pohotovost, řekl, abych počkala, až se setmí. V době kolem 16.00 hod. mi dcera připadala jako v bezvědomí. Jelikož měla oblečení mokré od pěny a zvratků, přenesla jsem ji do obývacího pokoje, zde jsem ji umyla a převlékla."

(dne 15. 9. 1993 na OPD - dva dny po smrti Lucinky)

"Druh začal dceru více bít a týrat asi během června, kdy byla pro nemoc propuštěna ze školky. Když Lucie vzala mladší dceři jídlo, tak ji druh seřezal rukou a kopal do ní. Když jsme se koncem srpna vrátili z chalupy, Lucku bolelo v krku, byla jsem s ní u dětské lékařky, dostala penicilin, ale na kontrolu už jsem s ní nešla, protože měla modřiny. V době nemoci dostala Lucka od druhu nabito, protože se počůrala do postele. Pak to následovalo dále, protože počůrávání pokračovalo. Když naposledy přišla

sociální pracovnice, Lucka byla v zadní místnosti a nějaké modřiny již na sobě měla. Já jsem nevěděla, jak bych to vysvětlila, proto jsem uvedla, že vše je v pořádku, děti jsou ve školce a já že jsem po potratu a musím ležet. V pondělí jsem šla se synem do školky a když jsem se vrátila, byla již Lucka v dezolátním stavu. Byla ve vaně nahá, celá se klepala, zvracela a byl z ní cítit ocet. Měla taky nějaké modřiny, asi jak upadla ve vaně. Druh mi řekl, že jí namíchal nápoj. Já jsem ji dala do postele, uvařila jí teplý čaj a polévku. Trochu si vzala, ale polévku pak vyvracela. Byla taková malátná, říkala, že se jí chce spát, stále jí byla zima, tak jsem ji dala pod peřinu. Teplotu jsem jí neměřila. Pak jsem šla krmit mladší dceru a slyšela jsem, že Lucka kašle. Šla jsem k ní do pokoje, ale už mě moc nevnímala, zvracela. Druh šel do práce kolem druhé hodiny, pes nechtěl k němu jít, zůstal u postele u dcery. Když jsem viděla, že dcera je velmi špatná, pokoušela jsem se jí dávat umělé dýchání, ale nic již nepomohlo, proto jsem volala pohotovost. Sanitka přijela asi kolem půl čtvrté. Averzi vůči Lucce měl druh již od počátku, kdy jsem s ním začala bydlet, musela klečet, stát v koutě na hanbě, když ho rozčílila, dal jí facku, až upadla, pak ji začal kopat. To se stával již od počátku. Vždy se rozčílil, když jsem dala Lucce něco k jídlu, bil ji řemínkem na psa, říkal, že Lucka je debil. Již v sobotu a v neděli bylo Lucce špatně, já jsem si myslela, že to je normální, protože dcera si často stěžovala na bolesti a že je jí na zvracení, také často zvracela. Když měla Lucka jíst, bála se a chvěla se strachy."

(dne 16. 9. 1993 na Policii)

"Když se narodila mladší dcera, tak druh začal být na Lucii strašně zlý. Zakazoval jí jídlo. Lucka, protože měla hlad a viděla jinde jídlo, tak si je vzala. On když se to dozvěděl, tak ji trestal. Bil ji vodítkem na psa, bil ji rukama, bil ji vším, co měl po ruce. Když Lucie snědla nějaké jídlo, tak aby nemohla jíst, tak ji chytil a provazem nebo vodítkem na psa jí svázal ruce k sobě. Takto ji nechával hodinu i déle. Naposledy to udělal asi před třemi týdny, kdy Lucii svázal ruce provazem za zády a nechal ji takto asi tři hodiny. Lucie byla při tom sice zticha, ale bylo vidět, že ji to strašně bolí. Pak z toho měla puchýře na rukou, zápěstích a z těch pak měla tyto velké strupy." Na dotaz vyšetřovatele matka popřela, že by někdy někomu říkala, že Lucie je nevyлéčitelně nemocná a že brzy zemře.

Zpráva Záchrané služby Hl. m. Prahy uvádí, že bylo voláno v 19:37 hod. Podle přepisu záznamu telefonátu matka uvedla:

"Prosím Vás pěkně, já jsem holce udělala čaj, jo. Já jsem holčičce udělala čaj a ve stejném hrnku jsem měla udělanej nálev na salát, jo, octovej a ještě jsem v tom neměla cukr ani co to, jako to, jo a ona se šla napít a já jsem si toho nevšimla... Řekla mi, že je jí špatně a chce se jí spát, tak jsem ji dala spát a šla jsem ji vzbudit na Večerníčka a je úplně modrá a jde jí nějaká pěna od pusy a vůbec nedejchá nic a já nevím, co s ní je."

Lékařka Záchrané služby vypověděla, že po okamžitém příjezdu do bytu bylo možno jen konstatovat, že jde o delší dobu mrtvé tělo. Proto zavolala Policii i soudního znalce.

Z pitevního protokolu vyplývá, že výživa zemřelé je značně snížena, vrstva tuku v podkoží minimální, břicho je výrazně vzedmuto. Na obličejí a těle jsou četné modřiny, oděrky, jizvy a krusty různého stáří a velikosti. Výronky a trhliny byly zjištěny i ve sliznici rtu a dásní. Na obou zápěstích jsou hluboké kožní defekty příčně probíhající. Na játrech a ledvinách je obraz šokových a hypoxických změn. Defekty v zápěstích a na rukou se hojily zánětem a lze je vysvětlit tahem či tlakem užšího pevného předmětu velkou silou po delší dobu tak, že došlo k porušení celé pokožky, např. spoutáním. Jizvy na krku a na zápěstích vznikly jako následek hlubšího poranění epidermis. Vzhledem k postupnému rozvoji šokového stavu by bylo možno odbornou lékařskou péčí tento stav zastavit a dítě zachránit, a to ještě krátce před jeho smrtí.

Podle znaleckého posudku z oboru psychiatrie jsou intelektové schopnosti matky dostatečné k tomu, aby byla schopna rozpoznat, že surové bití, kopání a další způsoby trýznění, včetně odpírání stravy, vedou k vážným tělesným poruchám malého dítěte. V den smrti dítěte musela vidět závažnost jeho stavu, který vyžadoval lékařskou péči.

Svědék E. B., bratranec matky, který u ní byl v den smrti nezletilý na návštěvě, vypověděl:

"V noci jsem si všiml, že Lucie byla v lednici, co tam jedla nebo pila, to nevím. Ještě ráno byla lednice otevřená a Lucie spala na zemi vedle postele a nebyla přikrytá. Já jsem to ráno říkal její matce a tato mně povídala, abych druhovi, až přijede z práce, řekl, že Lucie byla v lednici a vypila jejich mladší dceři mléko. Matka odešla do školky se synem. Když jsem to jejímu druhovi vyřídil, reagoval na to tím, že Lucii asi dvakrát

nakopl a dal jí několik pohlavků. Potom jsme se nasnídali, pouze Lucie nesměla jíst. Pak jsem viděl, jak její druh v kuchyni připravoval nápoj, do kterého dával různé koření a ocet. Přitom říkal, že až to Lucie vypije, tak nic jiného již neochutná... Lucka byla ve vaně asi hodinu a půl, neměla vůbec sílu mluvit, hrozně kašlala, hýbala se, ale neměla duši při sobě. V posteli zvracela hned, jak ji tam matka dala a pak ještě, když se napila čaje."

Svědkyň A. J. uvedla, že jednou k ní přišla Lucie a bylo vidět, že plakala. Na dotaz řekla, že spadla se schodů a máma jí namlátila. V době odjezdu z chalupy druhových rodičů Lucie na dotaz, zda se těší do Prahy, odpověděla, že by radši zůstala u babičky a dědečka, protože v Praze ji máma s tátou mlátí. Oproti synovi byla Lucie dost zakřiknutá a smutná.

Svědkyň B. M. vypověděla, že od matky se dozvěděla, že Lucie musí zemřít, protože má nádor na plicích. Svědkyně jí vysvětlovala, že vše se dá léčit. Ona řekla, že jede do Prahy na kontrolu, a když se vrátila, říkala, že se jí nedá pomoci, že umře.

Svědka S. R. uvedl, že do rodiny docházel tak dvakrát až třikrát týdně. Upoutalo ho, že Lucinka velmi často nebyla u večeře, matka to odůvodňovala tím, že zlobila. Svědek měl dojem, že ji úplně vylučuje z rodiny. Často byl s Lucinkou o samotě, ale ona mu o domově nic neříkala, jako by se něčeho bála. Jednou matka nebyla doma, on se šel umýt do koupelny, byla tam tma, tak rozsvítil a našel Lucku ve vaně ve studené vodě, měla ji až do půli těla. Ptal se jí, co tam dělá, jestli zlobila, a ona jen tak zakývala hlavou. Svědek ji z té studené vody vyndal a dal ji pod peřinu. Když přišla matka a on jí to vyčítal, řekla, co je mu do toho, aby se staral o svoje děti. Jednou mu matka s pláčem říkala, že Lucce našli něco na plicích, zvětšuje se to a že jí dávají tři roky života. Svědka upoutalo, že to říká právě ve chvíli, kdy byla Lucka přítomna. On jí to pak vyčítal a ona řekla, že to holka nevnímá.

Svědka M. J. uvedl, že Lucie měla z matky strach. Fyzické trestání přímo neviděl, ale byl přítomen tomu, když jí nadávala, že je pitomeček, blbeček, že půjde do pomocné školy. V červenci 1993 v přítomnosti své dcery prohlašovala, že Lucka je

nevyléčitelně nemocná a že musí umřít. Když byli u nich na návštěvě po narození mladší dcery, všimli si, že Lucie je popálená. Matka řekla, že Lucka je popleta, sama si sedla na kamna, ona s ní byla u doktora a dostala na to heřmánkovou mast. Manželka svědka tomu nevěřila a zavolala pohotovost.

Svědék R. V. vypověděl, že matka Lucku odstrojovala, dávala jí facky přes obličej, zadek a dále ji mlátila vařečkou. Trestala ji vždy, když se Lucka počůrala a v mokřích punčocháčích ji dávala klečet. Když jí to svědek vytýkal, říkala, že Lucie to dělá schválně a že jí musí nařezat, aby se to odnaučila. Při koupání nejdříve koupala syna a až po delší době Lucku, když již voda byla skoro studená. Jednou si svědek všiml, že Lucka má odřeniny na rukou a dozvěděl se od ní, že něco rozbila a máma jí nařídila, aby klečela a svázala jí ruce, aby nic víc nerozbila. Lucka byla zakřiknutá, pobledlá a vystrašená. Matka Lucce také nadávala, že je blbá a že ji stejně zabije, protože do normální školky ji nevezmou a ona kvůli ní nebude jezdit přes celou Prahu do nějaké školky pro blbečky.

Třebaže od smrti Lucinky uplynulo již devět let, nebyl druh matky dosud odsouzen. Městský soud v Praze ho sice opakovaně odsoudil pro trestný čin vraždy na 15 let odnětí svobody, Vrchní soud však na základě jeho odvolání rozsudek zrušil a obviněného propustil z vazby. Dne 9. 3. 1999 dokonce jeho skutek překvalifikoval z vraždy na pouhé neposkytnutí pomoci a trest snížil z patnácti let odnětí svobody na pouhý jeden rok (!). Rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 1999 byl tento šokující rozsudek ke stížnosti pro porušení zákona zrušen. Poté byl druh Městským soudem v Praze opět odsouzen, tentokrát k trestu odnětí svobody na 12 let. Odvolání obžalovaného však Vrchní soud v Praze znovu (již popáté) vyhověl, rozsudek zrušil a věc přikázal jinému senátu. Tento senát koncem roku 2001 trestní stíhání obžalovaného zastavil z důvodu dlouhodobosti trestního stíhání, s odkazem na Evropskou úmluvu o lidských právech, podle které má obžalovaný právo na přiměřenou dobu trvání procesu. Proti zastavení trestního stíhání bylo podáno dovolání, kterému Nejvyšší soud ČR vyhověl. Dne 5. 11. 2002 byl obžalovaný rozsudkem městského soudu v Praze opět odsouzen k trestu odnětí svobody na 12 let za trestný čin ublížení na zdraví s následkem (nedbalostním) smrti. Rozsudek dosud

nenabyl právní moci. Podle našeho přesvědčení se jednalo o vraždu, a to i ze strany matky.

Matka byla poprvé pravomocně odsouzena trestním příkazem obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 21. 2. 1997 sp. zn. 1 T 91/96 k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku se zkušební lhůtou na pět let, a to pouze pro trestné činy zanedbání povinné výživy a neposkytnutí pomoci. Proti tomuto neuvěřitelnému rozhodnutí podal FOD podnět ke stížnosti pro porušení zákona. Tomuto našemu podnětu bylo vyhověno, trestní příkaz byl Vrchním soudem v Praze zrušen a věc byla vrácena obvodnímu soudu pro Prahu 8 k novému projednání a rozhodnutí. Podruhé byla matka odsouzena pro trestný čin týrání svěřené osoby ke třem letům odnětí svobody nepodmíněně. Tento rozsudek byl na základě odvolání státního zástupce zrušen. Po devíti letech byla matka pravomocně odsouzena za trestné činy týrání svěřené osoby, ublížení na zdraví a zanedbání povinné výživy k trestu odnětí svobody v trvání pouhých čtyř let (odvolací soud jí trest ve výši pěti let o jeden rok snížil). V polovině dubna 2002 byla zadržena na území Slovenska, vzata do tzv. vydávací vazby a poté do výkonu trestu.

Závěr

První šanci na „normální“ život dostala ve čtyřech měsících života, celkem pět šancí v průběhu celého krátkého života, dostala jedna malá, moc smutná a statečná holčička. Všechny byly promarněny velkou nedbalostí z řad systémů určených pro pomoc dětem. Když pomineme podstatu tohoto trápení, což je krutost matky a jejího druha, musíme se pozastavit nad nečinností lidí, kteří mohli zachránit život. Odbor péče o dítě, nemocnice, dětská lékařka, školka, sociální pracovnice, ti všichni udělali velký krok vedle, jenž stál život dítě, které dnes mohlo žít. Nenapravitelná chyba! Dalším z velkých otazníků v tomto případě, je postup soudů při udělení trestu. Kde je tolik žádaná spravedlnost a lidskost? Jaký závěr lze napsat k tomuto případu...jsem plná pocitů zoufalství, bezmoci, beznaděje, strachu o další děti, o kterých by měli rozhodovat právě tito lidé... nenacházím správná slova, která by toto vše vystihla.

Snad jen...selhání, jedno velké selhání na všech stranách!!!

„Oni chtěli, abysme umřeli“

dívka, 6 let

Sedí schoulená, dívá se strnule a nepřítomně někam mimo a hovoří pomalu a tiše, jako by pro sebe. Drobounká šestiletá dívenka s velkýma hnědýma očima, ve kterých jako by se usadil všechen smutek světa:

"Když jsem byla u té starý mámy, tak jsme tam byli pořád sami. A pořád jsme tam měli hlad. Ani jsme si nehráli, ani jsme nechodili ven, nic. Jenom jsme pořád leželi na zemi. Oni nám neudělali postýlku, tak jsme museli ležet na zemi. Ani jsme nic nejedli. Oni nám nedávali jíst, jenom chleba a vodu. A to přece nejde, jenom chleba a vodu. Oni chtěli, abysme umřeli." Teprve na dotaz, kdo to chtěl, ožije a řekne s důrazem a údivem, že to někdo nechápe: "No přece ty starý rodiče to chtěli, ale Románek (její dvouletý bratříček), ten to nechtěl," a zase pokračuje tím svým tichým, monotónním způsobem: "O Románka já jsem se starala. Pořád jsme se báli, že nás budou bít. Ta máma byla moc zlá a ten táta byl taky zlej. Bila mě až do krve, až do žíly... Ale pak tam přišlo moc lidí a zachránili nás a dali nás do školky (předškolní oddělení dětského diagnostického ústavu). Až já budu velká, tak už snad konečně bude v hrobečku."

Několik měsíců poté se holčička v rámci trestního řízení proti rodičům podrobila psychologickému vyšetření. Podle závěru znaleckého posudku jejich jednání na ní nezanechalo mnohem těžší následky jen proto, že navázala pevné citové vazby v náhradní rodině a svou úzkost a nenávist vůči nim dokázala kompenzovat fantazií. Tak např. na dotaz, kde jsou ti staří rodiče nyní, odpověděla: *"Já jsem jednou vzala lefa, dala jsem je do tmy a von je sežral."*

V testu začarované rodiny (dítě má nakreslit členy rodiny jako zvířata). Vůbec nebyla schopna nalézt zvíře, ke kterému by své rodiče mohla připodobnit. Nakreslila je jako věci - matku jako Rubikovu kostku (při interpretaci naznačovala krouživý pohyb rukou a uvedla, že ji může zničit), otce jako traktor (který narazí a rozlomí se). Ostatní osoby již nakreslila jako zvířata - zadání tedy porozuměla dobře. Sebe jako motýlka (snad aby mohla snadno uniknout), bratříčka jako zajíčka s plnou nůši vajíček (snad aby

už nikdy neměl hlad) a náhradní matku jako berušku, o které řekla, že jí leze po ruce a neštípne ji.

Z trestního spisu dále vyplynulo:

Matka dceru od narození nenáviděla, prý si přála chlapce. Svědci potvrzovali surové bití, nadávky, odpírání stravy a křik matky, že ji stejně jednou zabije. Jedna ze svědkyň byla přítomna tomu, když matka dceři poručila, aby vylezla do okna a skočila pro bačkůrku, kterou ztratila venku. Svědkyně holčičku, která v hrůze již lezla na parapet, strhla a matce se snažila domluvit. Ta ale začala dítě surově tlouct po hlavičce. Holčička pak utekla na chodbu a ještě dlouho tam v děsu křičela. Jindy před ní matka schválně jedla pomalu a s požitkem, šunku dala jen synovi a k hladové a podvyživené dceři pronesla, že nedostane nic, ať chcípne.

Jiná svědkyně vypověděla, že matku znala od vidění. Jednou ji potkala s dcerkou, které tekla krev z nosu i z úst. Holčička najednou ke svědkyni přiběhla, chytila se jí křečovitě za ruku a chtěla s ní odejít. Matka ale dceru odvedla pryč.

Děti byly často samy doma a plakaly hladu. Sousedé by jim rádi dali najíst, ale bylo zamčeno. Celotýdenní školka opakovaně upozorňovala oddělení péče o dítě, že se matka k dceři chová hrubě, cloumá s ní, křičí na ni a nadává jí. Po víkendu či po nemoci se holčička vrací vždy velmi zubožená. Na upozornění, že jí dítě může být odebráno, se matka tváří zcela netečně. Dále školka uvedla, že holčička mívá záchvaty děsu, např. i z křoví a ze psů na vycházce. OPD však nařídilo pouze dohled a děti ponechalo v rodině ještě dlouhé tři roky. Nakonec je zachránilo jen to, že rodiče byt na několik dní opustili. Dívka vylezla do otevřeného okna v šestém patře a křičela o pomoc. Teprve pak přijeli hasiči, policie a sociální péče a obě děti umístili do ústavů - každé jinam. Holčičku podle věku do dětského diagnostického ústavu, chlapce do zdravotnického dětského domova. Od té doby se už nikdy nesetkali. Ještě dlouho pak na něj vzpomínala. Románek byl jako batole brzy osvojen, ona na novou mámu čekala v ústavu rok a půl. Jednou večer před usnutím jí pak řekla: *"Když jsem byla v tom Krompachu, tak jsem tam každý den brečela. Protože jsem moc chtěla tu novou*

maminku a strašně jsem se bála, že už žádnou nedostanu. Ale pak jsi přišla ty a ty jsi si mě vybrala a já jsem si vybrala tebe. A teď už budeme pořád spolu."

Matka byla obvodním soudem pro Prahu 4 odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na pět a půl roku, otec na tři roky. Oba byli zbaveni rodičovských práv.

Závěr

Na tomhle příběhu je patrné, jak vypadá systémové týrání. Právě zde systém pro ochranu dětí velmi pochybil a tím oběma dětem znásobil bolest o další dlouhé tři roky. Velkou chybou, tedy z mého pohledu, je i ta skutečnost, že sourozenci, kteří k sobě měli velké citové pouto, byli rozděleni a tím byly zpřetrhány i ty poslední rodinné vazby.

Závěr

Když jsem na začátku přemýšlela jaké téma si zvolit pro svou bakalářskou práci, chtěla jsem, aby bylo zajímavé a aby konečné zjištění a dosažení cíle bylo alespoň z části pozitivní.

Teď jsem v závěru bakalářské práce, jejíž téma zní – „Hluboce vryté a nezhojitelné jizvy dětské duše – týrání“. Už sám název v sobě ukrývá bolest, smutek, beznaděj, zoufalství a také krutost a nelidskost. Dá se v téhle problematice vůbec najít něco, co by vyvolalo úsměv či pocit naplnění? Po několikaměsíčním pátrání na toto téma jsem dospěla k závěru, že ač existují organizace, které stojí na straně dětí, pomáhají jim vypořádat se s krutou zkušeností, snaží se vrátit je zpět do „normálního“ života, vyvolat jim na tvářích úsměv a probudit v nich důvěru, lásku a pocit štěstí, nikdo z nás není schopen zabránit tak krutému jevu, kterým je týrání. Podstata tohoto problému je v nás lidech, v jedincích, kteří se sníží k takovému chování, které bere identitu, sebedůvěru a důvěru v lidi, těm nejvíce bezbranným – dětem. Dětem, které jsou zcela odkázány na naši péči. Nikdo z nás nemá ve svých silách zabánit těmto lidem, aby už více neubližovali.

Čtyřicet tisíc týraných dětí ročně, číslo, které nás děsí. Děsí nás o to víc, že jistě není konečné. Případy týrání, o kterých se neví, by toto alarmující číslo určitě mnohem více zvýšilo.

Co naše společnost? Nemohu zvolit jiná slova, než, že naše společnost je slepá. Je slepá a lhostejná vůči krutostem páchaných na dětech. Když si přečteme nebo slyšíme, jaké tresty dostávají pachatelé těchto hrůzných činů, chce se nám plakat a zároveň se v mnohých z nás hromadí vztek, pocit zoufalství a nespravedlivosti. Když vezmeme v potaz, kolik bolesti si protrpí děti jen kvůli chybným krokům systémů a pracovníků, kteří mají děti chránit, zjistíme, že snaha jedince spasit svět a zabránit týrání, je bezvýchodná.

Na druhou stranu, jak ukázat lidem, že nejen společnost, ale především rodina je nedílnou součástí tohoto problému? Vždyť je to prostředí, se kterým jsme nejvíce spjati,

má nás výrazně ovlivňovat a my naopak ovlivňovat ji. Je zřejmé, že vyrůstat v rodině, kde je běžné násilí, ať fyzické či psychické, narušuje zdravý vývoj dítěte. Dítě je přímo v ději násilí, anebo je jeho obětí.

Pokusme se vžít do strachu, bolesti, beznaděje, zoufalství a zloby dětí, které místo, aby se mohly spolehnout na ochranná křídla svých rodičů, aby pociťovaly lásku, pohlázení a bezpečí v kruhu rodinném, musí se probouzet a usínat se strachem, protože právě jejich rodina je místo plné bolesti, smutku a dětského pláče.

Tato práce zní – „Hluboce vryté a nezhojitelné jizvy dětské duše – týrání“ a já se na závěr ptám a prosím, pomozte mi někdo najít odpověď na otázku – **Jak zabránit hluboce vrytým a nezhojitelným jizvám dětské duše...?**

Resumé

Bakalářská práce s názvem – „Hluboce vryté a nezhojitelné jizvy dětské duše – týrání“, obsahuje čtyři kapitoly.

V úvodu je popsáno týrání jako celospolečenský patologický jev, jehož nárůst je svým počtem 40 tisíc dětí ročně alarmující, a je velkým vykřičníkem pro naši společnost.

V první kapitole je pozornost věnována rodině jako nejvýznamnější a základní jednotce naší společnosti. Dále se zde zabývám významem a důležitostí slova domov. Tato kapitola obsahuje popis funkce rodiny a rodinných vztahů. Jak důležitý je čas věnovaný dětem a také jak je rodina zabezpečena po právní stránce.

Druhá kapitola je zaměřena na domácí násilí, jehož je týrání nedílnou součástí. Popisuji zde všechny druhy domácího násilí a také nejčastěji týrané osoby. Tato tematika je popsána jen velmi okrajově, neboť není pravou podstatou práce.

Třetí kapitola pojednává o samotném problému týrání dětí. Zabývám se zde pojmem týrání, syndromem CAN, kdo jsou tyraní a naopak, které děti jsou nejčastěji týrány. Podrobně jsou také popsány formy týrání a jejich důsledky.

Ve čtvrté kapitole se zaměřuji na ochranu a pomoc týraným dětem. Je zde stručně nastíněna Úmluva o právech dítěte a její základní principy. Dále je pozornost zaměřena na sociálně právní ochranu dětí, trestně právní ochranu dětí a také na varovné signály v ordinacích lékařů. Součástí čtvrté kapitoly je také stručný výpis organizací, které svou činnost zaměřily na pomoc týraným dětem. Z této kapitole je patrné, jak nelehké jsou rozhovory s lékaři na dané téma. Nedílnou součástí jsou kasuistiky týraných dětí, které nejlépe vystihují bolest dětí a krutost pachatelů.

Závěr mé bakalářské práce obsahuje spíše takové zamyšlení nad tím, jak pomoci zabránit dalšímu týrání dětí, neboť psaní této práce mě naplnilo pocitem bezvýchodnosti z dané situace. Není mi známo, jak přimět rodiče, aby si uvědomili, že mají dát dětem

lásku a bezpečí. Není mi známo, jak přimět společnost, aby se vyburcovala ke krokům, které zabrání systémovým chybám a které povedou ke tvrdým a spravedlivým trestům pro pachatele těchto hrůzných činů.

Anotace

Bakalářská práce zpracována na téma „Hluboce vryté a nezhojitelné jizvy dětské duše – týrání“ se zabývá týráním dětí jako sociálně patologickým jevem, který v naší společnosti dosáhl dalekosáhlých rozměrů. Je zde popsána důležitost rodiny a výchovy dětí, všechny formy a důsledky týrání, oběti, pachatelé a také pomoc a ochrana pro děti s krutou životní zkušeností. Kasuistiky obsažené v této práci se nás snaží vtáhnout do pocitů dětí, do situací, které berou dětem bezstarostnost dětství.

Klíčová slova

Rodina, výchova, domácí násilí, bolest, krutost, strach, týrání, oběti, pachatelé, právní řád, sociálně právní ochrana, trestně právní ochrana, lékaři, organizace na pomoc týraným dětem.

Annotation

This bachelor memory named „Deeply engraved and cureless scars in the child mind – maltreatment“ concerns the problem of children maltreatment as a socially pathological phenomenon that has achieved far – reaching proportions in our society. The work deals with the importance of family and children upbringing, every kind and consequence of maltreatment, victims and perpetrators, as well as with help and protection for children with severe life experiences. Case report included in this work tries to drag into children feelings, into those situations making children to be dispossessed of their trouble – free childhood.

Keywords

Family, upbringing, domestic violence, pain, cruelty, fear, maltreatment, victims, perpetrators, legal order, legal social protection, legal criminal protection, doctors, organization and help to maltreated children.

Seznam použité literatury

Zákon č. **94/1963** Sb. o rodině.

Zákon č. **359/1999** Sb. o sociálně právní ochraně dětí.

CONWAYOVÁ, HELEN L. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: ALBATROS, 2007, ISBN 978-80-00-01550-7.

DAVID, R. *Práva dítěte*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999, ISBN 80-7182-076-8.

HELUS, Z. *Vyznat se v dětech*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 83. publ., Praha: Portál, 1994, ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. 3. vyd. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-853-8.

MELGOSA, J., POSSE, R. *Umění výchovy dítěte*. 1. vyd. Praha: Advent-Orion, 2003, ISBN 80-7172-613-3.

SEKOT, A. *Sociologie v kostce*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001, ISBN 80-7315-077-8.

ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. 1. vyd. Praha: LINDE, 2003, ISBN 80-86131-44-0.

www.domacinasili.cz

www.fod.cz

www.linkabezpeci.cz

www.nasedite.cz

www.novinky.cz

www.spondea.cz